

Maarit Holkko

Nauhoitus - ja pyörii!

Vantaan viihdeorkesterin toiminnan laajentaminen elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja (ylempi AMK)

Opinnäytetyö

19.11.2024

Tiivistelmä

Tekijä:	Maarit Holkko
Otsikko:	Nauhoitus - ja pyörii! Vantaan viihdeorkesterin toiminnan laajentaminen elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi
Sivumäärä:	64 sivua + 7 liitettä
Aika:	19.11.2024
Tutkinto:	Kulttuurituottaja (YAMK)
Ohjaaja:	Yliopettaja Katri Halonen

Tämän kehitystyön tarkoitus oli selvittää, millä edellytyksillä Vantaan viihdeorkesteri voisi laajentaa toimintaansa kansainväliseksi elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi. Perimmäisenä motivaattorina oli Suomessa toimivien muusikoiden työllisyyden lisääminen sekä orkesterin toiminnan laajentaminen ja monipuolistaminen edelleen elokuvamusiikin saralla.

Vertailupohjana käytettiin Euroopassa toimivia sessio-orkestereita, joiden nauhoituspalveluja käytetään kansainvälisesti ja aktiivisesti erilaisissa AV-tuotannoissa. Työ toteutettiin monimenetelmällisesti yhdistellen haastatteluja, työpajaa ja dokumenttianalyysinä tehtäviä benchmark-aineistoja.

Tuloksena hahmottui sessio-orkestereiden asiakkailleen tarjoama kokonaisvaltainen palvelukonsepti, jollainen pyrittiin muotoilemaan myös tilaajan tarpeisiin.

Avainsanat: elokuvamusiikki, nauhoittaminen, sinfoniaorkesteri, sessio-orkesteri

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla. Olen käyttänyt OpenAI:n GhatGPT:n versiota 3,5 hyödykseni kielikäännösten tarkastamisessa. Opinnäytetyön tekijänä olen vastuussa kaikesta opinnäytteeni sisällöstä.

Abstract

Author: Maarit Holkko
Title: ...and rolling! Expanding the operations of Vantaa Pops Orchestra into a film music recording session orchestra
Number of Pages: 64 pages + 7 appendices
Date: 19 November 2024

Degree: Master of Culture and Arts
Degree Programme: Cultural management
Instructor: Katri Halonen, PhD, Principal Lecturer

The purpose of this study is to explore the conditions under which Vantaa Pops Orchestra could expand its operations to become an international session orchestra recording film music. The underlying motivation is to increase employment opportunities for musicians working in Finland, as well as to further expand and diversify the orchestra's activities in the field of film music.

European session orchestras, whose services are used internationally and actively in various audiovisual productions, have been used as a benchmark. The work was carried out using a multi-method approach, combining interviews, workshop, and benchmarking materials analysed through document analysis.

The result was an outline of a comprehensive service concept offered by session orchestras, which was also aimed to be tailored to the needs of the commissioner.

Keywords: film music, recording, symphony orchestra, session orchestra

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service. In language translations checking I have utilized version 3.5 of OpenAI's ChatGPT. As the author of this thesis, I bear full responsibility for all its content.

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tietopohja	7
2.1	Musiikki AV-tuotannoissa	8
2.1.1	Historiaa	9
2.1.2	Sinfoniaorkesteri elokuvan tuotantoprosessissa	11
2.1.3	Muusikoiden työllistyminen AV-alalla	13
2.2	Kansainvälinen tuotantoverkosto	14
2.2.1	Sessio-orkesteri tuotantoverkostossa	16
2.3	Kansainväliset markkinat kulttuurialalla	18
3	Vantaan viihdeorkesteri	20
3.1	VVO ja elokuvamusiikki	21
3.2	VVO työllistäjänä	22
4	Kehittämiskohteen esittely ja tavoitteet	23
5	Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät	24
5.1	Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi	26
5.1.1	Haastattelu	26
5.1.2	Benchmarking ja dokumenttianalyysi	28
5.1.3	Tulevaisuustyöpaja	28
5.1.4	Työpäiväkirjan pitäminen	30
5.2	Eettinen arviointi	30
6	Sessio-orkestereiden toiminta Euroopassa	32
6.1	Kokonaisvaltainen palvelukonsepti	32
6.1.1	Itä-Eurooppa	40
6.1.2	Länsi-Eurooppa: LSO, Skotlanti ja Islanti	42
6.2	Sessio-orkestereiden kilpailuetujen yhteenveto	47
7	Kehittämisehdotukset	48
7.1	Tilaaajan nykytilanne	48
7.2	Toiminnan laajentamisen edellytykset	51
8	Pohdinta	57

Lähteet	62
LIITE 1	65
Haastateltavan informointilomake	65
LIITE 2	67
Tutkittavan suostumuslomake	67
LIITE 3	69
Sähköpostihaastattelupyyntö	69
LIITE 4	70
Haastattelukysymykset, säveltäjä	70
LIITE 5	71
Haastattelukysymykset, säveltäjä 2	71
LIITE 6	72
Työpajasuunnitelma	72
LIITE 7	73
Sähköpostihaastattelu/jatkokysymykset: Clockwork Sessions (SSO)	73

1 Johdanto

Sinfoniaorkesteri on kulttuurikentän toimijana samanaikaisesti perinteinen ja uuteen taipuva. Sen kokoonpano on säilynyt suurin piirtein samana jo parin sadan vuoden ajan, mutta ohjelmisto ja toimintatavat ovat mukautuneet aikakausien mukanaan tuomiin uudistuksiin. Orkesterit ovat viime vuosikymmeninä pyrkineet löytämään yhä uusia toimintatapoja pitääkseen yllä toimintaansa kilpailun ja taloudellisten haasteiden edessä.

Orkesterin toiminta on nykypäivänä usein sidoksissa kulttuurikentän muihin alalajeihin, kuten esimerkiksi elokuvaan. Sinfoniaorkesterille sävellettyä elokuvamusiikkia on sävelletty jo miltei sadan vuoden ajan, ja monet orkesterit nauhoittavatkin aktiivisesti elokuvamusiikkia eri puolilla Eurooppaa; joillekin orkestereille tämä on jopa pääasiallista toimintaa. Toiminnassa hyödynnetään globalisaation ja digitalisaation tuomia uusia tapoja työskennellä, kuten etäyhteyksiä ja monipaikkaisuutta.

Globalisaation ja digitalisaation myötä työllistymisen tavat ovat muuttaneet muotoaan viime vuosikymmeninä. Freelancerina toimiminen ja pätkätyöläisyys ovat yleistyneet huomattavasti. Kulttuurialalla tämä on ollut vallitseva trendi oikeastaan aina, ja vaikka juuri sinfoniaorkestereihin onkin yleisesti palkattu muusikoita vakituisiin työsuhteisiin, toimii orkestereissa silti runsaasti freelancereita ja pätkätyöläisiä. Toiminnan muokkaaminen siten, että työllistyminen lisääntyy, on yhteiskunnallisesti tärkeää, oikeastaan olennainen lähtökohta.

Tämä opinnäytetyö liittyy globalisaation, kansainvälisyyden, monipaikkaisuuden, elokuva- ja musiikkialan sekä työllistymisen leikkauspisteeseen pyrkimällä selvittämään, millä edellytyksillä suomalainen, keikkaperusteisesti muusikoita työllistävä sinfoniaorkesteri voisi päästä osalliseksi kotimaisiin ja kansainvälisiin elokuvamusiikin nauhoitusprosesseihin ja sitä kautta työllistää yhä enemmän suomalaisia ja Suomessa toimivia muusikoita. Työn tilaajana toimii Vantaan viihdeorkesteri, joka on merkittävä toimija Suomessa elokuvamusiikin esittämisen alalla. Orkesterin tavoitteena on löytää uusia työllistämisen muotoja, ja elokuvamusiikin äänittäminen olisi luonteva tapa jatkaa elokuvamusiikkiin vahvasti kiinnittynyttä toimintaa.

Avaan ensin elokuvamusiikin asemaa ja historiaa elokuvan tuotantoprosessissa sekä muusikoiden työllistymistilannetta yleisesti audiovisuaalisella alalla. Sen jälkeen selvitan, miten elokuvamusiikki ja orkesterit sijoittuvat kansainväliseen tuotantoverkostoon ja -ekosysteemiin. On myös tärkeää pohtia orkesterin toimintaa kansainvälisyyden ja kansainvälisten markkinoiden näkökulmasta, koska elokuvamusiikin nauhoittaminen kulttuuritoimintana on vahvasti kansainvälistä ja monipaikkaista toimintaa.

Tutkin ensin Euroopassa jo toimivien, elokuvamusiikkia nauhoittavien sinfoniaorkestereiden toimintatapoja ja sen jälkeen Vantaan viihdeorkesterin tilannetta nyt. Pohdin sen jälkeen, mitä ja millaisia strategisia askelia tarvitaan, jotta toiminta elokuvamusiikkia nauhoittavana sinfoniaorkesterina voitaisiin aloittaa. Tietopohjan lähteinä olen käyttänyt elokuva-alaan, elokuvamusiikkiin ja mm. johtamisstrategioihin liittyvää kirjallisuutta sekä runsaasti tarjolla olevaa nettimateriaalia. Benchmarkin pohjana käytettyjä aineistoja olen saanut haastattelujen ja orkestereiden kotisivujen kautta tehdyn dokumenttianalyysin kautta. Tilaajan nykytilannetta olen kartoittanut työpajatyöskentelyn ja keskustelujen kautta. Keskustelujen sisältöä sekä omaa hiljaista tietoaani alasta olen kirjannut työpäiväkirjaan.

Oma toimijuuteni freelance-muusikkona ja erityisesti Vantaan viihdeorkesterissa sekä yleinen kiinnostukseni elokuvaan ja elokuvamusiikkiin ovat suuresti motivoineet tähän työhön.

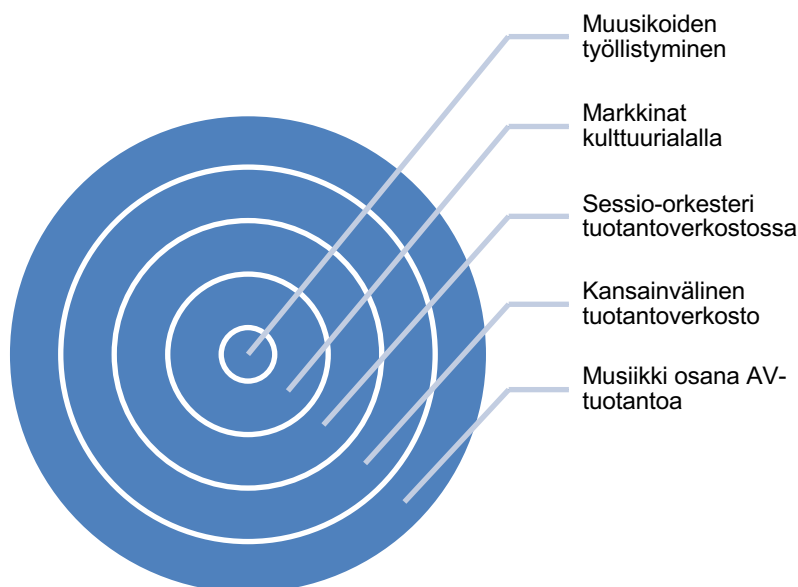
2 Tietopohja

Tässä luvussa avaan opinnäytetyöhöni liittyviä keskeisiä käsitteitä, joiden avulla tutkimaani aihealuetta kuvataan. Laajimpana tulokulmana on AV-tuotantojen musiikki, jota avaan elokuvamusiikin historian ja elokuvan tuotantoprosessin esittelyn kautta sekä esittelemällä sinfoniaorkesterin asemaa tuotantoprosessissa.

Elokuvamusiikin nauhoittaminen sinfoniaorkesterilla on osa kansainvälistä kulttuurin tuotantoverkoston, jota avaavat monipaikkaisuuden ja arvoketjujen käsitteiden sekä kulttuurintuotannon eri vaiheiden avulla.

Luovan alan jatkuva kansainvälistyminen kaikissa tuotannon eri vaiheissa koskettaa myös tämän työn tilaajan kaltaista kulttuuriorganisaatiota, jota johdetaankin tavoitteena kansainväliset markkinat elokuvamusiikin nauhoittamisen saralla. Tavoitteiden asettaminen edellyttää strategioiden muodostamista sekä kilpailija-analyysijä ja markkinaselvitystä.

Muusikoiden työllistyminen on työn keskiössä ja kulkee motivaattorina ja punaisena lankana läpi koko opinnäytetyön. Alla oleva kuvio 1 visualisoi tietopohjan:

Kuvio 1: *Opinnäytetyön tietopohja*

2.1 Musiikki AV-tuotannoissa

Äänisuunnittelu ja -tuotanto kuuluu visuaalisuuden lisäksi olennaisena osana kaikkiin nykyajan AV-tuotantoihin: puhe ja taustäännet, erilaiset efektit sekä musiikki. ”Musiikki tehostaa sanomaa, korostaa haluttua tunnelmaa ja luo jatkuvuutta sekä muodon että kerronnan tasolla. Musiikki voi saada mainoksen, elokuvan tai draamasarjan erottumaan kilpailijoistaan, sillä oikein valittu musiikki on tehokas tapa luoda mieli-kuva laadukkaasta sisällöstä.” (Keinonen & Vermilä, 2022, s. 3). Musiikki vaikuttaa

katsojan tunteisiin ja muokkaa siten katsomiskokemusta. Elokuvaohjaaja Stanley Kubrick on sanonut:

”Mielestäni musiikki on yksi tehokkaimmista tavoista vaikuttaa yleisöön ja vahvistaa niitä kohtia, joita haluat heille painottaa. Sopiva musiikin käyttö, ja tähän sisältyy myös musiikin käyttämättömyys, on yksi voimakkaimmista aseista, joita elokuvantekijällä on käytössään.” (Buhler ym., 2010, s. 45, suom. Maarit Holkko)

Säveltäjä Pessi Levanto toteaa Riffi- lehden haastattelussa, että elokuvamusiikki ei itsessään ole genre, vaan kyse on käyttötarkoituksesta. ”Musiikki on elokuvamusiikkia, jos se on tehty elokuvaan.” Elokuvasäveltäjällä on Levannon mukaan oltava laaja elokuvatuntemus ja aito kiinnostus elokuvaan. On tärkeää säveltäjänä ”tuntea elokuvan genret, kielet ja konventiot, koska musiikki ja sen tyyli vaikuttavat paljon siihen, miten katsoja lukee elokuvaa”. (Heino, 2022.)

Tarkasteltaessa esimerkiksi television musiikkituotantoja, voidaan todeta, että ne ovat monelta osin samankaltaisia kuin elokuvatuotannot, kuten esimerkiksi säveltäjän ja tuottajan työt, mutta tuotantoaikataulut ovat tiukempia, budjetit ja työryhmät pienempiä (Buhler ym., 2010, s.163). Keskityn tässä työssä nimenomaan sinfoniaorkesterille sävellettyyn elokuvamusiikkiin ja sen nauhoittamiseen.

2.1.1 Historiaa

Musiikin käyttö elokuvissa alkoi jo aivan ensimmäisten Lumière-veljesten elävien kuvien esityksistä Pariisissa ja Lontoossa 1890-luvun puolivälissä, jolloin esityksiä säestettiin elävällä musiikilla. Siitä lähtien mykkäelokuvanäytöksissä käytettiin musiikkisäestyksiä erilaisilla kokoonpanoilla riippuen teatterin koosta ja sijainnista. Soitettava ohjelmisto vaihteli varta vasten sävelletystä musiikista improvisoituun materiaaliin. (Davis, 2010, s. 5.)

Äänielokuvan tuleminen 1920-luvulla oli ja on edelleenkin merkittävin yksittäinen uudistus elokuvamusiikin saralla. Aluksi kuva ja ääni nauhoitettiin samalla otolla, samassa tilassa, mutta teknologian kehittyttyä 1930-luvulla musiikki voitiin äänittää erilliselle ääniraidalle eri aikaan ja eri paikassa. Tämä lisäsi musiikin käyttömahdollisuuksia.

sia esimerkiksi siten, että tietty musiikki saatiin mihin tahansa kohtaan elokuvaa. Näihin aikoihin elokuvaohjaajat ja -tuottajat vakuutuivat musiikin roolista tärkeänä elokuvan komponenttina. (Davis, 2010, s. 15.)

Hollywoodista muotoutui viimeistään 1930-luvun aikana elokuvatuotannon keskus, kun suuret elokuvastudiot syntyivät ja alkoivat tuottaa elokuvia liukuhihnalta. Elokvastudioissa työskentelivät kaikki elokuvatuotannon ketjun työntekijät vakituisina työntekijöinä. Studiolla oli oma musiikkiosastonsa, jossa toimivat mm. säveltäjät, orkesterimuusikot ja kaikki muukin musiikkituotantoon liittyvä henkilökunta. (Davis, 2010, ss. 19–25.) Orkesterimusiikki, erityisesti romanttiseen ja myöhäisromanttiseen tyyliin sävelletty sekä myös uudempi, esimerkiksi 12-säveljärjestelmään nojaava musiikki oli tärkeässä roolissa, kun Euroopasta emigroituneita, klassisen koulutuksen saaneita säveltäjiä saapui Hollywoodiin (Davis, 2010, s. 28). Kaikki elokuvien musiikkinauhoitukset tehtiin studioilla omien muusikoiden ja nauhoitushenkilökunnan voimin.

Suurten elokuvastudioiden aikakausi, ns. ”kultainen aikakausi” Hollywoodissa päättyi 1970-luvulle tultaessa, kun televisio alkoi syödä elokuvien suosiota yleisön keskuudessa. Lisäksi tietyt lakimuutokset aiheuttivat sen, että studiot eivät enää voineet omistaa ja hallita elokuvateattereita ja sitä kautta elokuvat eivät enää automaattisesti päässeet teatterilevitykseen. Studioilla ei ollut enää varaa pitää palkkalistoillaan koko tuotantoketjun työntekijöitä. Tästä seurasi mm. se, että studioilla ei ollut enää omia orkestereita ja paljon muusikoita jäi työttömiksi. (Davis, 2010, s. 38.)

Sinfoniaorkesterille sävelletty musiikki väheni 1950–60-luvuilla populaarimusiikin läpimurron takia, koska yhä useammin elokuvamusiikkikin ammensi rock- ja pop-musiikista. 1970-luvulla orkesterimusiikki koki kuitenkin uuden nousun erityisesti John Williamsin säveltämän elokuvamusiikin ansiosta. Näiden musiikkien nauhoitukset tehtiin vakituisesti toimivien sinfoniaorkestereiden toimesta ja yhä useammin esimerkiksi Lontoossa. (Davis, 2010, ss. 41–48.)

Digitalisaatio ja teknologian kiihtyvä kehittyminen 2000-luvulle tultaessa vaikutti sekä käytettyyn instrumentaatioon teoksissa että musiikin säveltämisen ja nauhoittamisen prosessiin. Erilaiset syntetisaattorit loivat uusia sointimaailmoja ja saattoivat korvata joissain tapauksissa kokonaisen orkesterin. On kuitenkin instrumentteja, kuten esi-

merkiksi jousisoittimet, joita on hyvin vaikea korvata syntetisaattorilla, joten huomattiin, että aitoa sinfoniaorkesterisoundia ei voinut siten tuottaa. Näitä elektronisia instrumentteja alettiinkin käyttää orkesterin ohella. (Davis, 2010, ss. 50–51.)

Tietokoneohjelmat ovat helpottaneet säveltäjien ja muiden elokuvamusiikin parissa työskentelevien työtä merkittävästi. Tämän ansiosta esimerkiksi musiikin nauhoittaminen pystytään järjestämään nykyään usein etäyhteydellä jopa maanosien välillä. Säveltäjän on mahdollista livenä kuunnella ja ohjata toisessa maassa tai maanosassa tapahtuvaa äänitystä omasta työhuoneestaan.

2.1.2 Sinfoniaorkesteri elokuvan tuotantoprosessissa

Elokuvan tuotantoprosessiin kuuluu kolme vaihetta: esituotanto (*preproduction*), kuvaukset ja jälkituotanto (*post-production*). Esituotantovaiheessa hahmottuu elokuvan aihe, kirjoitetaan käsikirjoitus, hankitaan rahoitus, palkataan näyttelijät ja muu tuotannon henkilökunta sekä suunnitellaan aikataulu ja etsitään sopivat lokaatiot kuvauksille. Kuvausvaiheeseen kuuluu näyttelijöiden harjoittaminen ja varsinaiset kuvaukset sekä dialogin jälkiäänitykset. Jälkituotantovaihe jakautuu kuvaeditointi- ja äänieditointivaiheisiin. Kuvaeditoinnissa elokuva leikataan visuaalisesti haluttuun muotoon. Äänieditoinnissa sijoitetaan dialogi, musiikki ja äänitehosteet paikoilleen. Tämä edellyttää elokuvalta muutoin valmista, leikattua muotoa (*locked picture* tai *fine cut*), jotta musiikki ja muut äänet saadaan täsmälleen haluttuihin kohtiin. (Davis, 2010, ss. 72–74.)

Jälkituotannossa musiikin osuuteen kuuluu useita eri vaiheita: tulevan musiikin sijoittaminen valmiiseen kuvamateriaaliin (*spotting session*), musiikin säveltäminen, orkestraatio ja nuottimateriaalien valmistaminen sekä varsinainen valmiin musiikin nauhoittaminen ja sen miksaus ja muut jälkityöt. Ääniraitojen tuottaminen on elokuvan teko-prosessin viimeinen vaihe. (Davis, 2010, ss. 76–77.)

Sinfoniaorkesteri on kokoonpano, joka käsittää 50–60, jopa yli 100 muusikkoa. Orkesteriin kuuluu erilaisia soitinryhmiä: jousisoittimet (viulut, alttoviulut, sellot, kontrabassot), puupuhaltimet (huilut, oboet, klarinetit, fagotit), vaskisoittimet (käyrätorvet, trumpetit, pasuunat, tuuba), harppu, kosketinsoittimet sekä suuri joukko erilaisia lyömäsoittimia. Kokoonpano ja orkesterin suuruus riippuu esitettävän teoksen orkestraatiosta.

tiosta; kaikkia soittimia ei aina tarvita ja toisaalta joskus tarvitaan lisäksi useita erilaisia lisä- ja sivusoittimia. Suuren orkesterin luomaa voimakasta ja vaikuttavaa äänimaisemaa on kautta äänielokuvan historian käytetty mitä moninaisimmin tavoin.

Sinfoniaorkesterille sävelletyn elokuvamusiikin äänittäminen tapahtuu äänitysstudioissa, jossa ovat paikalla muusikot, säveltäjä, kapellimestari (joka on joissain tapauksissa säveltäjä itse), tuottaja, äänityshenkilökunta ja mahdollisesti erilaisia assistentteja ja muita avustajia (esim. Davis, 2010, ss. 119–122). Tätä ennen muusikot on palkattu sen mukaan, mikä on sävelletyn musiikin kokoonpano ja nauhoitettavan musiikin kesto. Jos elokuvaan on sävelletty musiikkia 45 minuuttia, nauhoittamiseen menee aikaa yleensä 3–4 päivää, 6 tuntia päivässä (Davis, 2010, s. 83). Aikataulussa on otettava huomioon myös muusikoiden lakisääteiset työajat, tauot ja lounaspaussit.

Elokuvaan tilatun musiikin kustannukset määräytyvät tyypillisesti tuotannon musiikkibudjetin mukaan: säveltäjä tekee ja äänittää musiikin sillä budjetilla, jonka hän saa tuotantoyhtiöltä käyttöönsä. Säveltäjä myös yleensä päättää musiikin esitysmuodosta ja esittäjistä sekä hankkii orkesterin soittamaan teoksen, mutta esimerkiksi tuotannon saama tuotantokannustin voi määrittää, missä maassa musiikki äänitetään. (Keinonen & Vermilä, 2022, s. 19.) Sinfoniaorkesteri suurena kokoonpanona aiheuttaa luonnollisesti suuremmat äänityskustannukset kuin pienempi kokoonpano.

Suomessa toimii vakituisesti 15 sinfoniaorkesteria ja parikymmentä muuta orkesteria. Näistä vain muutamat ovat äänittäneet musiikkia AV-tuotantoihin. Budjetti- ja rahoitushaasteiden lisäksi voi olla vaikea löytää elokuvan tuotantoprosessin ja vakituisesti toimivan orkesterin välillä yhteinen aikataulu, jonka puitteissa musiikkeja olisi mahdollista äänittää. Vakituisesti toimivien orkestereiden työlistat ovat lukkoon lyötyjä ainakin vuosi etukäteen, kun taas elokuvaproduktiossa tuotanto etenee hyvinkin epäsäännöllisesti ja sykäyksittäin; nopealla aikataululla soundtrackin äänittäminen ei yleensä onnistu suomalaisen, vakituisesti toimivan sinfoniaorkesterin kanssa. Säveltäjä Pessi Levanto kertoo Riffi-lehden haastattelussa:

”Vuokraorkesterit on helpompi buukata nopealla varoitusajalla kuin vaikkapa kuukausipalkkainen orkesteri, kuten monet suomalaiset orkesterit. Jos pitäisi tehdä viikon päästä äänitykset, ja orkesterin viikkotyöaika on täynnä, niin se ei onnistu. Buukkaukset pitäisi tehdä hyvissä ajoin. Se ei taas välttämättä osu yhteen elokuvatuotannon nopean syklin kanssa.” (Heino, 2022.)

Joillakin orkestereilla on ollut em. ongelmaa ratkaisemaan tarjolla esimerkiksi vapaita, tyhjäksi jätettyjä päiviä työjärjestyksessä, joita voidaan tarpeen mukaan käyttää esimerkiksi juuri elokuvamusiikin nauhoituksiin, mutta tämä lienee jäänyt kokeilun asteelle. Useimmiten suomalaisen sinfoniaorkesterin kanssa äänittäminen on mahdollistunut suorastaan onnenkantamoisena, kun aikataulut vain ovat sattumoisin täsmänneet. Säveltäjä Panu Aaltio kertoo Riffi-lehden haastattelussa, että on usein tuurista kiinni, miten yhteistyöt orkesterien kanssa osuvat aikataulujen kanssa yhteen. Elokuvat tehdään nopealla aikataululla, mutta orkesterien kalenterit voivat olla vuosiksi täynnä. (Heino, 2023.)

Suuren suomalaisen sinfoniaorkesterin käyttäminen AV-tuotantojen soundtrackien nauhoituksissa vaatii suurta musiikkibudjettia, mitä useimmiten ainakaan suomalaisissa elokuvissa ei ole. Vakituisesti toimivan orkesterin voisi saada toisaalta halvemmalla kuin vastaavan, freelancereista kootun orkesterin, mutta siinä tulevat vastaan nuo em. aikataulu- ja työjärjestysongelmat sekä työaikalaki.

Sinfonia Lahti esimerkiksi on äänittänyt Aku Louhimiehen ohjaaman ja Lasse Enersein säveltämän *Tuntemattoman sotilaan* (2017) sekä Tiina Lymin ohjaaman ja Lauri Porran säveltämän *Myrskyluodon Maijan* (2024) musiikit. Vakituisesti toimivana orkesterina Sinfonia Lahdella on käytössään kuukausipalkalla toimivat muusikot sekä konserttisali, jossa on hyvät tilat nauhoittaa. Äänityshenkilökunta on palkattu aina erikseen kuhunkin produktioon. Vakituisesti toimivan orkesterin ollessa kyseessä nauhoitusaikataulun sovittaminen ennalta hyvissä ajoin lukkoon lyötyyn työjärjestykseen on aina haasteellista, mutta näissä tapauksissa siinä on onnistuttu.

Tämän työn tilaajana Vantaan viihdeorkesteri on kuitenkin freelance-pohjalta toimivana orkesterina sikäli eri asemassa kuin vakituiset sinfoniaorkesterit, että sen aikatauluissa ja työjärjestyksessä on enemmän joustoa ja muusikot ovat myös asennoituneet valmiiksi nopeisiin muutoksiin aikatauluissaan. VVO on profiloitunut nimenomaan viihde- ja elokuvamusiikin erikoisosaajaksi, mikä varmasti kiinnostaa elokuva-alankin toimijoita.

2.1.3 Muusikoiden työllistyminen AV-alalla

Audiovisuaalisen sektorin, johon esimerkiksi elokuva ja elokuvamusiikki kuuluu, yksi tyypillinen aspekti on ns. epätyypillisiin työsuhteisiin eli esimerkiksi keikkatyöhön

perustuva työntekijöiden palkkaus. Elokuva-alalla juuri luovassa ja tuotannollisessa vaiheessa toimii myös erityisen paljon korkeasti koulutettua ja osaavaa taiteellista työvoimaa (Tomova ym., 2023, s.37). Siitä huolimatta, että audiovisuaalisella alalla erilaiset työllistymismahdollisuudet ovat lisääntyneet, epävarmalla työllistymisellä, sopimusten epäselvyyksillä ja työntekijän statuskysymyksillä on alalla pitkät perinteet. Esimerkiksi elokuva- ja musiikkialalla määräaikaiset sopimukset ja itsensä työllistäminen ovat tyypillisiä. (Tomova ym., 2023, ss. 33–34.)

Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan (Suomen virallinen tilasto, 2023) työllisiä muusikoita kulttuuriammateissa v. 2022 reilu 3800 henkilöä. Tilasto kertoo myös, että kulttuurialoilla yrittäjäyys, osa-aikatyö ja useat yhtäaikaiset työpaikat ovat tavallisempia kuin muissa ammateissa.

Tämän työn tärkeänä motivaattorina on tilaajan toive pystyä työllistämään Suomessa toimivia muusikoita yhä enemmän. Audiovisuaalisella alalla toimitaan mitä suurimmassa määrin kansainvälisesti ja monipaikkaisesti. Tilaajan asemoituminen merkittäväksi toimijaksi elokuvamusiikin nauhoittamisen toimialalla lisäisi muusikoiden työllistymismahdollisuuksia.

2.2 Kansainvälinen tuotantoverkosto

Globalisaatio on yksi viime vuosikymmenien merkittävimpiä megatrendejä. Se on Wikipedian mukaan ”maailmanlaajuista verkottumista”, jossa taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset ilmiöt vaikuttavat toisiinsa maantieteestä tai kansallisuudesta riippumatta. Maailmantalouden keskinäinen riippuvuus ja voimavarojen liikkuvuus yli valtioiden rajojen tarkoittaa sitä, että yritykset voivat toimia kaikkialla, tuottaa ja hankkia asioita sieltä missä se on kannattavinta. Vaikka työvoiman liikkuvuus on globalisaation myötä lisääntynyt merkittävästi, on työn paikkasidonnaisuus digitalisaation kautta toisaalta vähentynyt; etäyhteyksillä voidaan toteuttaa mitä moninaisimpia työtehtäviä toiselta puolelta maapalloa. Globalisaation myötä eri alojen tuotantoprosessit ovat siten pirstaloituneet ja kansainvälistyneet yhä voimakkaammin.

Monipaikkaisuus on globalisaatioon ja digitalisaatioon liittyvä ilmiö, joka tarkoittaa joustavan työskentelyn ja ylipäätään toiminnan mahdollistumista kiinteästä paikasta ja

ajasta riippumatta. Toiminta voi tapahtua siellä, missä se on esimerkiksi työnantajan, työntekijän ja asiakkaan kannalta perustelluinta.

Kulttuurintuotannossa ja luovalla alalla monipaikkaisuus ilmenee esimerkiksi siten, että elokuvan tuotanto jakautuu useampaan paikkaan ympäri Eurooppaa: kuvaukset yhdessä, musiikin nauhoittaminen toisessa ja muu jälkituotanto kolmannessa. Lisäksi esimerkiksi musiikin nauhoittaminen voi tapahtua siten, että sinfoniaorkesteri äänittää elokuvaan soundtrackin Budapestissä ja säveltäjä istuu työhuoneellaan kuulokkeet päässä tietokoneen ääressä Helsingissä kuunnellen, katsellen ja kommentoiden.

Arvoketju (*value chain*) on käsite, joka kuvaa jonkin tuotteen tai palvelun vaiheita jalostumista valmiiksi, ja jossa jokainen vaihe nostaa tuotteen arvoa (Wikipedia). Arvoketju on siis systemaattisen tarkastelun väline, jonka avulla voidaan tarkastella organisaation toimintoja, joita tehdään tuotteen tai palvelun suunnittelemiseksi, valmistamiseksi, markkinoimiseksi, toimittamiseksi ja tukemiseksi (Porter, 1985, s. 51, 54). Arvoketjun avulla voidaan analysoida organisaation strategisia keinoja kilpailuedun saavuttamiseksi.

Kulttuurintuotannossa voidaan katsoa arvoketjun olevan luovan prosessin ja tuotannon eri vaiheita. Esimerkiksi elokuvatuotannossa arvoketju muodostuu mm. käsikirjoitusvaiheesta, kuvauksista, elokuvan leikkauksesta, musiikin säveltämisestä, sen nauhoittamisesta ja niin edelleen. Nämä kaikki vaiheet tuottavat siis osaltaan arvoa tuotteelle tai tuotannolle. Globalisaation myötä eri luovan alan tuotteiden koko arvoketju toteutuu yhä enemmän monipaikkaisesti.

Arvoketjun toimintojen maantieteellinen sijainti vaikuttaa kustannuksiin monin tavoin. Esimerkiksi palkka- ja verotustaso vaihtelevat, sekä myös kulttuurinormit, mieltymykset yms. Kustannuksia on usein mahdollista supistaa sijoittamalla eri toimintoja eri paikkoihin tai sijoittamalla eri tuotantovaiheet toisiinsa nähden paremmin. (Porter, 1985, s. 107.) Globaalissa hankinnassa kansainväliset yhtiöt teettävät runsaasti palvelujaan ja tuotantoaan halvempien kustannusten maissa. Euroopassa itä- Euroopan maat (esimerkiksi Slovakia, Tšekki ja Unkari) ovat profiloituneet globaalin hankinnan maiksi. (Cavusgil, 2013, s. 243–244.)

Global production network (GPN)- ajattelumalli pohjautuu arvoketjujen analyysin lisäksi talouden ja sosiologian alojen näkökulmiin sekä verkostanalyysiin. GPN on

teoria, joka pyrkii selittämään verkostoitumista ja arvoketjujen muodostumista globaalisti. Sen avulla pyritään ymmärtämään tuotannon verkostojen merkitystä eli taloudellisen globalisaation maantieteellisiä ja sosiaalisia ilmiöitä sekä pyritään vastaamaan kysymykseen, miksi tietyt toiminnot tapahtuvat juuri tietyssä paikassa. (Kloosterman ym., 2019, s. 15.) GPN- tuotantoverkostoajattelua voidaan soveltaa myös kulttuurituotannon tarkastelemiseen. Kulttuurintuotannossa, esimerkiksi elokuvatuotannon alalla, tuotteet ja tuotannot ovat usein monipaikkaisen tuotantoketjun tuloksia.

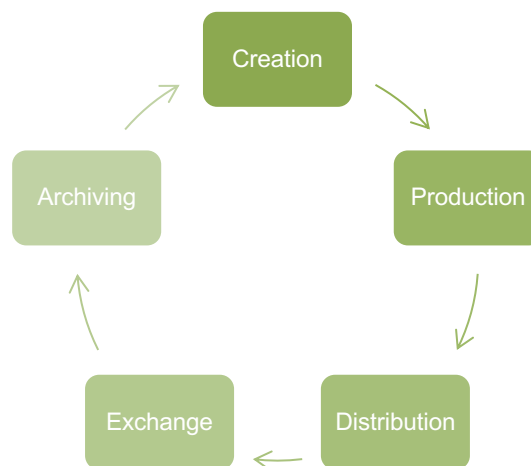
Yhteiskunnallisten, yhteisöllisten ja alueellisten aspektien yhteensulautuminen (*embeddedness*) on yksi tärkeä elementti tutkittaessa kansainvälisiä tuotantoverkostoja (Kloosterman ym., 2019, s. 20). Luovan alan tuotteet ja palvelut eivät synny ja elä missään kuplassa vaan ovat osa ympäröivää yhteiskuntaa ja vuorovaikutuksessa muun maailman kanssa. Lokaatio on siis tärkeä aspekti tarkasteltaessa kulttuurituotantoa GPN- linssin läpi: toimijoiden ja toiminnan sijainnilla on suuri merkitys sekä toimijoille itselleen että sille ympäristölle, jossa toimitaan. (Henriksson & Janowska, 2023, s. 147.) Esimerkiksi alueellinen yhteensulautuminen voi tarkoittaa klusterin eli samankaltaisten kulttuuritoimintojen muodostumista jollekin alueelle tai kaupunkiin. Siihen voi liittyä kulttuurilaitosten ja -organisaatioiden sekä vapaan kentän toimijoiden kerääntymistä alueelle. Tämänkaltainen ympäristö synnyttää edelleen erityistä osaamista, toimintaa ja innovaatioita. Jos esimerkiksi jokin toimija saa alueellista tuotantotukea, se voi houkuttaa mukaan uusia, kansainvälisiä toimijoita, jolloin voidaan ajatella tuotantoverkon laajenevan paikallisesta tai kansallisesta kansainväliseen. (Tomova ym., 2023, s. 48.)

2.2.1 Sessio-orkesteri tuotantoverkostossa

Sessio-orkesteriksi kutsutaan orkesteria, joka toimii projektikohtaisesti eli ei vakituisesti viikoittain, vaan palkaten muusikot töihin projekti tai sessio kerrallaan. Toisaalta sessiomuusikko (*session musician*) määritellään Wikipediassa nimenomaan studio-muusikoksi, joka palkataan yksittäiseen äänitysprojektiin. Joskus edellä mainitusti toimivaa orkesteria kutsutaan myös termillä vuokraorkesteri. Päädyin tässä tutkimuksessa käyttämään termiä sessio-orkesteri tarkoittamaan sinfoniaorkesteria, joka toimii elokuvamusiikkia äänittävänä orkesterina toimien projektiluontoisesti. Sessio-orkesterikin toimii tuotantoverkostossa luovan prosessin yhtenä vaiheena tuottaen arvoa tuotteelle eli esimerkiksi elokuvaan.

Euroopan komission rahoittama CICERONE- projekti on hyödyntänyt GPN- teoriaa tutkiessaan luovaa ja kulttuurialaa. Projektissa on perehdytty siihen, miten sidokset ja mekanismit toimivat kulttuurialan tuotantoverkoston välillä sekä siihen, millaisia ovat verkostojen suhteet konteksteihin, joissa toimitaan.

Kulttuurituotannossa on perinteisesti keskitytty tarkastelemaan vain luovan vaiheen tai kulttuurin kulutuksen tuomaa merkitystä arvoketjuun (d’Ovidio ym., 2019, ss. 3–4). GPN- ajattelutavan mukaan kulttuurituotannon tarkastelussa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon koko tuotannon ketju: luominen, tuotanto, markkinointi, myynti jne., koska ne ovat yhtä lailla yhteydessä verkostoihin ja muuttuvat verkostojen muuttuessa. (Kloosterman ym., 2019, s. 18.) Kulttuurintuotannon arvoketjun voi jakaa erityisiin, arvoa tuoviin vaiheisiin, jotka voivat ilmetä kukin eri lokaatioissa ja eri toimijoiden toimesta. CICERONE- projekti nimeää kulttuurintuotannon arvoketjun vaiheet seuraavasti (kuvio 2):

Kuvio 2. Kulttuurintuotannon vaiheet (d’Ovidio ym., s. 5)

Edellä kuvattu syklinen arvoketju kuvaa samalla myös luovan alan ansaintamallia. GPN- lähestymistavan avulla voidaan tutkia koko tuotantoketjua ja -verkostoa, jolloin jokaisessa vaiheessa voidaan tunnistaa myös tietyt ansainnan muodot. Tässä työssä käsiteltävä elokuvamusiikki ja sen nauhoittaminen sijoittuu audiovisuaalisen alan tuotantoprosessin syklissä seuraavasti:

Creation- vaiheessa luodaan tuotteen tai palvelun alkuperäinen idea, joka määrittelee sen esteettiset ominaisuudet. Ansaintamallin toimijana on tällöin säveltäjä, joka säveltää soundtrackin. *Production*- eli tuotantovaiheessa idea toteutetaan tuotteen tai

palvelun muotoon. Tällöin toimijoina ovat äänitysstudio, muusikot ja äänityshenkilökunta. *Distribution*-vaiheessa tuote saatetaan yleisön saataville myynnin tai esityksien muodossa ja ansaintamallin toimijoina ovat elokuvan jälkituotantotiimi, joka leikkaa ja viimeistelee elokuvan katsottavaan muotoon musiikkeineen. *Exchange*-vaiheessa tuote saavuttaa yleisön huomion. Elokuva näkyy ja kuuluu elokuvateattereissa ja suoratoistopalveluissa. Tässä vaiheessa muodostuu tuotteen tai palvelun arvo ja sitä kautta toteutuu jakelu ja mahdollinen taloudellinen hyöty. Mainosalan ja markkinoinnin toimijat ovat tässä olennaisessa roolissa. *Archiving* eli arkistointi on viimeinen arvo- ja ansaintaketjun vaihe, jossa luovan työn tuotos arkistoidaan esimerkiksi fyysiselle tai digitaaliselle tallenteelle tai kirjastoon. Tähän vaiheeseen liittyy myös koulutus ja oppiminen sekä tiedon ja taidon kerääntyminen resursseiksi ja henkiseksi perinnöksi, jonka pohjalta voidaan jälleen luoda jotain uutta eli palata syklin alkuun, *creation*-vaiheeseen. (d'Ovidio ym, 2019, s. 5.)

Elokuvamusiikin nauhoittaminen sijoittuu siis tuotantovaiheeseen (*production*), jolloin toimijana on esimerkiksi sessio-orkesteri. Tässä vaiheessa luovan työn tuotos tuotetaan konkreettiseen muotoon eli äänitetään osaksi elokuvan äänimaisemaa.

Monipaikkaisuus ja kansainvälisyys ilmenee luovan työn tuotantoketjussa siten, että työn vaiheet voivat toteutua kukin eri lokaatioissa tai eri kansainvälisen toimijan toimesta: esimerkiksi siten, että elokuvamusiikki sävelletään Suomessa suomalaisen säveltäjän toimesta, se nauhoitetaan Bratislavan orkesterin toimesta, ruotsalainen tuotantoyhtiö markkinoi ja julkaisee valmista tuotetta ympäri maailmaa, brittiläinen konserttijärjestäjä organisoii elokuvakonsertteja Eurooppaan ja lopulta musiikki tallennetaan levynä ylikansalliselle suoratoistoalustalle ja nuottimateriaalina helsinkiläiseen kirjastoon.

2.3 Kansainväliset markkinat kulttuurialalla

Kansainvälisyys on kulttuurialalla ja -organisaatioissa aina ollut olennainen osa toimintaa. Taiteilijat ja kulttuurilaitokset ovat kommunikoineet kansainvälisesti mahdollisuuksien mukaan. Globalisoituminen ja esimerkiksi työvoiman vapaa liikkuminen Euroopan unionin alueella on entisestään lisännyt kansainvälisiä yhteyksiä ja toimintaa. Euroopan Unionin työsuunnitelmassa vuosille 2023–2026, jossa jäsenvaltiot määrittelevät kulttuuripolitiikkansa painopisteet esitetään mm. kulttuurialan ja luovien alojen

vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten osalta. (Euroopan komissio, n.d. -a)

Myös audiovisuaalisella alalla, johon elokuvatuotanto ja elokuvien musiikkiraitojen äänitys kuuluu, on kansainvälisyys tuotannoissa yhä merkittävämmässä roolissa. Euroopan komission mukaan AV-ala on Euroopan kulttuurisen monimuotoisuuden kannalta elintärkeä. Komissio tukee toimialaa Luova Eurooppa- ohjelman MEDIA- alaohjelmalla, jotta pystytään lisäämään innovointia ja rajat ylittävää yhteistyötä sekä pysymään mukana viime aikojen teknologisissa ja digitaalisissa muutoksissa. (Euroopan komissio B, n.d. -b).

Kansainvälisille markkinoille suuntautuminen edellyttää organisaatiolta yleensä markkinaselvityksen tekemistä. Keskeistä on määritellä ja tunnistaa parhaat markkinat omalle tuotteelle tai palvelulle. Onnistunut kansainvälinen toiminta on yhdistelmä sopivia tilaisuuksia, lokaatioita ja oikeaa ajoitusta. (Cavusgil ym., 2013, s. 158–159.) On olennaista pohtia sitä, onko markkinoilla tilaa tai kysyntää omalle tuotteelle tai palvelulle ja mikä olisi se tulokulma, jolla erottuisi positiivisesti kilpailijoista. Erilaiset markkinoiden analyysit ja strategiat ovat olennainen osa myös kulttuuri- ja luovan alan nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohdittaessa. Markkina-analyysiä tehtäessä luovan alan organisaation on tärkeää pohtia markkinoiden kokoa ja kasvua sekä yleisö- ja asiakaspohjaa, kilpailijoiden tilannetta sekä kustannuksia, rahoitusta ja työvoimamarkkinoita. (Varbanova, 2013, s. 99–100.)

Kilpailija-analyysi on tärkeä osa markkinaselvitystä. Analyysissä selvitetään kohde- markkinan koon lisäksi kilpailijoiden tuotteet ja palvelut, niiden hinta- ja laatu- taso sekä kilpailijoiden tärkeimmät asiakaskunnat ja - segmentit (Väisänen, 2018, s. 76). Kilpailevien organisaatioiden kohdalla määritellään, keitä he ovat ja mitkä ovat niiden erityisominaisuudet markkinoilla; vahvuudet, joiden ansiosta ne ovat saavuttaneet asemansa; toisaalta heikkoudet, joihin olisi mahdollisuus tarttua.

Yritysmarkkinointi eli yritykseltä yritykselle- markkinointi (B2B, *business-to-business*) tarkoittaa Wikipedian mukaan ammattikäyttöön tarkoitettujen tuotteiden tai palveluiden markkinointia yritysten ostopäätäjille. Tätä voidaan soveltaa myös luovalla alalla toimiviin organisaatioihin. Kulttuurilaitosten, kuten esimerkiksi orkesterin tapauksessa se tarkoittaa sessio-orkesterin palveluiden markkinointia elokuva-alan toimijoille.

3 Vantaan viihdeorkesteri

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimii Vantaan viihdeorkesteri (VVO), joka on nykyään Suomen ainoa täysimittainen, viihdemusiikkiin keskittyvä sinfoniaorkesteri. Orkesteri tuottaa omia konsertteja, esiintyy tilauksesta sekä toimii yhteistyössä erilaisissa musiikkiproduktioissa. Tässä luvussa olevasta tiedosta huomattava osa on tilaajan www-sivulta Vantaan viihdeorkesteri (n.d.).

Orkesteri on rekisteröity yhdistys, jonka historia alkaa jo 1940-luvun lopulta, jolloin Tikkurilassa toimivaan Helsingin autokoritehtaaseen perustettiin henkilökunnan orkesteri. Pian nimeksi tuli Tikkurilan Orkesteriyhdistys ja toiminta laajentui muihinkin lähiseudun yrityksiin. Vuonna 1974 orkesterista tuli Vantaan orkesteri ry., joka esitti klassista konserttiohjelmistoa vantaalaiselle yleisölle mm. koulujen jumppasaleissa ja auditorioissa. 1980- ja -90-luvuilla ohjelmistoon alkoi tulla ylikapellimestari Markku Johanssonin myötä yhä enemmän kevyttä musiikkia. Tuolloin käyttöön otettiin markkinointinimet ”Vantaan viihdeorkesteri” ja ”Vantaa Pops”.

Vantaan viihdeorkesteri on ollut aina sitoutunut vahvasti Vantaan kaupungin kulttuuri-toimintaan. VVO:n aloitteesta on mm. perustettu Vantaan musiikkiopisto 1960-luvun alussa ja 1987 kaupungin kanssa solmittu yhteistyösopimus takasi kaupungin tuen jatkuvuuden. Vuonna 2020 VVO:n ja Vantaan kaupungin kesken muodostettiin yhteinen strategia, joka lujitti yhteyttä entisestään.

Orkesterin toimitilat sijaitsevat Vantaan Martinlaaksossa, vuonna 1987 valmistuneessa Kulttuuritalo Martinuksessa, jossa on n. 450 istumapaikkaa käsittävä konserttisali ja toimistohenkilökunnan työskentelytilat. Viime vuosina VVO on konsertoinut yhä säännöllisemmin Helsingin n.1700 istumapaikan Musiikkitalossa.

Vuonna 1993 orkesteri pääsi lakisääteisen valtiovavun (VOS) piiriin, mikä tarkoitti toiminnan vakiintumista edelleen ja tulevaisuuden suunnittelun helpottumista. 2010-luvun alkupuolella orkesteri asemoitui ”musiikkiviihteen asiakaspalveluorganisaatioksi”, jolloin tilausesiintymisten määrä lisääntyi huomattavasti. VVO alkoi esiintyä yhä enemmän esimerkiksi TV-tuotannoissa ja yhteistyössä muiden musiikkialan toimijoi-

den, artistien ja yhtyeiden kanssa. Tänä päivänä orkesteri kattaa toimintansa vuosittaisella valtionosuudella, Vantaan kaupungin orkesterituella, lipunmyynnin sekä tilausesiintymisten kautta saaduilla tuotoilla.

Vantaan viihdeorkesterin missiona on tarjota ”laadukkaita elämyksiä koko pääkaupunkiseudulle” ja olla ” orkesteri, josta jokainen vantaalainen voi olla ylpeä” (Suojanen, 2022). Taiteellisena johtajana toimii säveltäjä ja muusikko Lauri Porra ja ylikapellimestarina Nick Davies.

3.1 VVO ja elokuvamusiikki

Vantaan viihdeorkesteri on kiinnittynyt vahvasti elokuvamusiikin esittämiseen. Merkittävimpiä viime vuosien elokuvamusiikin tapahtumia VVO:ssa ovat olleet mm. John Williamsin ja Hans Zimmerin elokuvamusiikin konsertit sekä kauhuelokuvien *The Horror-* konsertti ja Nino Rotan ja Ennio Morriconen elokuvamusiikkikonsertit. VVO on soittanut myös Harry Potter- elokuvakonserteissa (elokuvakonsertti tarkoittaa tässä tapauksessa esitystä, jossa elokuva pyörii valkokankaalla ja orkesteri soittaa sen soundtrackin samanaikaisesti) sekä Myrskyluodon Maija- elokuvakonsertissa, joka jatkuu syksyllä 2024 kolmen konsertin kiertueella. Myös Lumiukko-animaatioelokuvan elokuvakonsertit ovat olleet ohjelmistossa jo useamman kerran ja saavat jatkoa vuoden 2024 joulukuussa.

Vantaan viihdeorkesteri on tähän mennessä nauhoittanut Panu Aaltion säveltämän musiikin *Luontosinfonia* (2019) - elokuvaan sekä Sampo Kasurisen säveltämän *Elämän muisti* (2022) - luontodokumenttiin.

Orkesterin tavoitteena on lisätä ja monipuolistaa osallistumistaan elokuvamusiikin osa-alueella ja päästä osalliseksi kotimaisiin ja ulkomaisiin elokuvatuotantoihin, jolloin VVO voisi nauhoittaa sinfoniaorkesterille sävellettyjä elokuvien musiikkeja kotimaisin voimin kotimaassa.

VVO:lla on valmiudet palvella TV- ja elokuvatuotantoyhtiöitä erilaisilla kokoonpanoilla pienemmistä ensembleistä aina sinfoniaorkestereihin saakka. Orkesteri on perehtynyt myös erityisesti sinfoniaorkesterin laadukkaaseen äänentoistoon. Orkesterilla on oma teknisen tuottamisen toimintamalli, jota kehitetään edelleen.

3.2 VVO työllistäjänä

Vantaan viihdeorkesteri on merkittävä suomalaisten ja Suomessa toimivien muusikoiden työllistäjä pääkaupunkiseudulla. Kokoonpanot vaihtelevat tuotannon ja tilaajan mukaan suuresta sinfoniaorkesterista aina erilaisiin pienempiin ensemble- kokoonpanoihin. Orkesterin muusikot ovat rockin, popin, jazzin ja klassisen musiikin ammattilaisia, sekä freelancereitä että muissa orkestereissa vakituisina muusikoina toimivia.

Vantaan viihdeorkesterissa ei ole vakituisia, kuukausipalkkaisia muusikoita, vaan muusikot palkataan aina projektikohtaisesti. Orkesteriin on nimetty soitinryhmien äänenjohtajat, jotka toimivat säännöllisemmin kaikissa produktioissa. Muut muusikot valitaan produktiokohtaisesti riippuen kokoonpanosta ja sen suuruudesta.

Keskimääräinen projekti VVO:n sinfoniaorkesterikokoonpanossa käsittää kaksi kolmen tunnin harjoitusta ja yhden konsertin, mutta esimerkiksi TV-taltioinnissa menee normaalisti koko päivä aamusta pitkälle iltaan. Työajat sovitaan ja niihin sitoudutaan aina erikseen siinä vaiheessa, kun työtarjous esitetään. Vaikka Vantaan viihdeorkesterissa toimii monenlaisissa työsuhteissa muualla olevia muusikoita, on olennaista huomioida, että VVO:ssa kaikki ovat ”pätkätöissä” keikkapalkalla.

”VVO-keikat kiinnostavat huippumuusikkoja, sillä se tarjoaa heille toisenlaisen ohjelmiston kuin leipätyössä vaikkapa Radion sinfoniaorkesterissa tai Kansallisoppe-rassa taidemusiikkia esittäessä. Keikat tuovat myös lisätienestiä ja viihdemusiikki vaihtelua”. Kaikki VVO:ssa soittavat muusikot ovat omistautuneita ja esimerkiksi klassisen musiikin ammattilaiset ovat innokkaita kehittämään rytmimusiikkipuolta soitossaan. (Suojanen, 2023.)

Orkesterin näkökulmasta on tärkeää, että muusikoina toimii sekä freelancereitä että muissa orkestereissa vakituisesti työskenteleviä muusikoita. Molemmissa ryhmissä on tiettyjä ominaisuuksia, jotka tuovat oman, ensiarvoisen tärkeän panoksensa orkesterin toimintaan ja toimivuuteen. Freelancereiden työllistäminen on ensiarvoisen tärkeää, koska kaikki heidän ansiotulonsa koostuvat juuri edellä kuvatun kaltaisista keikkatöistä. Heidän työkokemuksensa ja osaamisensa on useimmiten myös hyvin monipuolista. Työn ja kollegoiden jatkuva vaihtuvuus muissakin muusikon töissä

edesauttaa sopeutuvuutta ja yhteistyötaitoja. Muissa orkestereissa vakituisesti soittavat muusikot puolestaan tuovat Vantaan viihdeorkesteriin oman, kokemuksen ja säännöllisyyden tuoman soittorutiininsa ja ammattitaitonsa sekä muihin orkestereihin ulottuvat verkostot, jotka ovat erittäin tärkeitä VVO:n kaltaiselle toimijalle.

Vantaan viihdeorkesterin tavoitteena onkin työllistämisen näkökulmasta tulla yhdeksi Suomen merkittävimmistä työnantajista niin palkkauksen, työolosuhteiden kuin ohjelmistopolitiikan kiinnostavuudenkin alueella. VVO työllistää kauden aika yli 300 muusikkoa ja lisäksi solisteja ja teknistä henkilökuntaa. Orkesterin toimistossa työskentelee vakituisina työntekijöinä toiminnanjohtajan lisäksi tuottaja ja orkesterikoordinaattori. Tässä opinnäytetyössä rajaan työllistymiseen liittyvät seikat muusikoihin.

4 Kehittämiskohteen esittely ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön perimmäisenä motivaattorina on tilaajan eli Vantaan viihdeorkesterin halu ja tavoite työllistää Suomessa toimivia muusikoita yhä enemmän. Tämä tavoite voisi toteutua esimerkiksi laajentamalla toimintaa kansainvälisesti merkittäväksi toimijaksi sinfoniaorkesterille sävelletyn elokuvamusiikin nauhoittamisen alalla. Rajaan tutkimuksen koskemaan nimenomaan sinfoniaorkesteria kokoonpanona.

Elokuvamusiikin nauhoittaminen palveluna toisi VVO:lle merkittävän lisän ohjelmistoon monipuolistaen sitä ja tuoden asiakkaaksi uusia toimijoita ja tätä kautta mahdollisesti taloudellista tuottoa ja etua. Tämä edesauttaisi VVO:ta yhä suurempaan rooliin Suomessa toimivien muusikoiden työllistämisessä. Rajaan työllistymiskysymyksen tässä opinnäytetyössä koskemaan nimenomaan muusikoita, en esimerkiksi äänitysammattilaisia tai hallinnon henkilöstöä.

Tämän opinnäytetyön pääkysymys on selvittää, millä edellytyksillä tilaaja voisi laajentaa toimintaansa elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi. Vastaan pääkysymykseeni seuraavien alakysymysten kautta:

- Miten muissa sessio-orkestereissa toimitaan?
- Miten muut orkesterit ovat saavuttaneet asemansa?
- Miksi elokuvamusiikkialan toimijat valitsevat juuri kyseiset orkesterit?
- Mikä on Vantaan viihdeorkesterin tilanne nyt?

Euroopassa vallitsevan kilpailutilanteen hahmottamiseksi kartoitan ja profiloin jo alalla toimivia sessio-orkestereita. Vertailupohjana on käytetty Euroopassa toimivia sinfoniaorkestereita, jotka nauhoittavat säännöllisesti ja ammattimaisesti musiikkeja erilaisiin elokuva- ja AV-tuotantoihin.

Pyrkimyksenä on esitellä, mikä on Vantaan viihdeorkesterin tilanne nyt ja pohtia, millaisia askelia VVO voisi ottaa tullakseen houkuttelevaksi vaihtoehdoksi elokuvamusiikkialan toimijoille. Kehittämistyön konkreettisenä tavoitteena on tilaajalle sopivan palvelupolun hahmottaminen.

5 Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmät

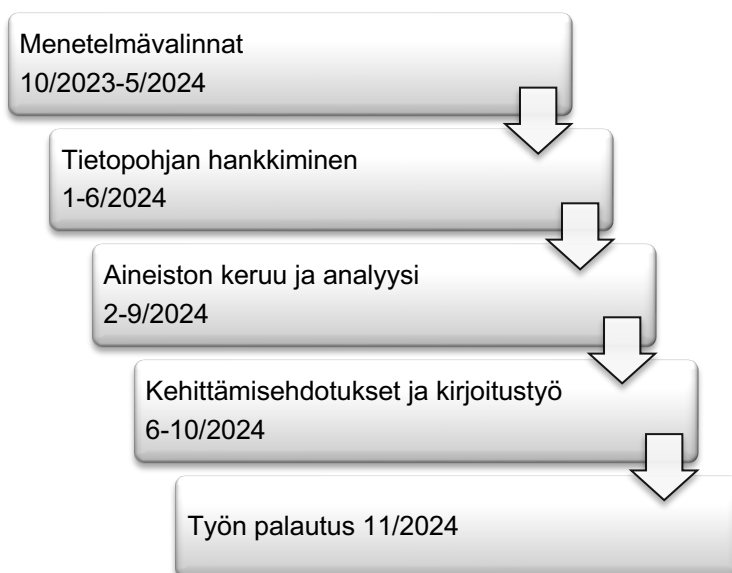
Tämä opinnäytetyö on empiirinen tapaustutkimuksellinen työ, jonka tarkoituksena on tuottaa syvällistä tietoa tutkittavasta tapauksesta ja esittää kehittämissuhteita ja -ideoita tilaajan tarpeeseen (Ojasalo ym., 2020, s. 52). Tapaustutkimus ei puhtaimmillaan edistä muutosta käytännön ratkaisuun asti, ja siksi tässäkin työssä tavoite rajautuu ratkaisuehdotusten tuottamiseen kootun tiedon pohjalta. (Ojasalo ym., 2020, s. 37.) Tapaustutkimuksen kohteena on tilaaja eli Vantaan viihdeorkesteri.

Vaikutteita lähestymistapaan on otettu myös palvelumuotoilusta. Tämä ilmenee benchmarkin perustana olevan aineistonkeruun yhteydessä, jossa hahmottuu asiakkaalle näyttäytyvä sessio-orkesterin ja äänitysstudion tarjoama palvelukokonaisuus. Palvelumuotoilu on asiakaslähtöinen lähestymistapa, jonka avulla pyritään palvelukokemuksen optimointiin. Sen avulla pyritään luomaan uudenlainen liiketoimintamalli tai palvelukonsepti. (Ojasalo ym., 2020, ss. 71–73.) Palvelumuotoilussa kehittämisen keskiössä on palvelupolku eli käyttäjän läpikäymä prosessi palvelua käytettäessä. Olennaista on edistää palvelujen sujuvuutta ja vaivattomuutta sekä toisaalta myös elämyksellisyyttä ja asiakkaan kokemuksen kokonaisvaltaista miellyttävyyttä ja helpoutta. (Koivisto ym., 2019, s. 33.)

Työ toteutettiin monimenetelmällisesti yhdistellen haastatteluja, työpajoja ja dokumenttianalyysinä tehtäviä benchmark-aineistoja. Myös alalla aktiivisesti toimivana muusikkona itselleni on kerääntynyt paljon hiljaista tietoa, joka on kerätty tutkimuksen tueksi työpäiväkirjan muotoon.

Tarkoituksena on tuottaa paitsi kehittämissuhteita tilaajalle, tuoda myös esiin tietoa aiheesta yleisestikin koko alalle. Tästä voisivat hyötyä niin elokuva-alan kuin suomalaisen musiikkielämänkin toimijat.

Alla oleva kuvio (3) kuvaa tutkimukseni etenemistä prosessina. Menetelmävalinnat hahmottuivat lopullisesti tietopohjan hankkimisen ja aineiston keruun edetessä. Myös lopulliset tutkimuskysymykset muotoutuivat aineiston analyysivaiheessa. Aineistoa kerääntyi myös kirjoitustyön loppuvaiheessa, mutta ei mitään sellaista, mikä olisi muuttanut kysymyksenasettelua vaan lähinnä näkemyksiäni vahvistavaa materiaalia.

Kuvio 3. *Opinnäytetyön prosessikaavio*

Kehittämistyöni pääkysymys on selvittää, millä edellytyksillä tilaaja voisi laajentaa toimintaansa elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi. Alla olevasta aineistomatriisista (kuvio 4) ilmenee tutkimustyöni keskeiset alakysymykset sekä tutkimuksen pohjana olevan aineiston keruun menetelmät ja informantit.

ALAKYSYMYKS	MENETELMÄ	INFORMANTTI	AINEISTO
Miten muissa sessio-orkestereissa toimitaan?	haastattelu, benchmarking, työpäiväkirja	haastateltavat, orkestereiden kotisivut, artikkelit, oma tieto	litteroitu haastattelu, sähköpostit, viestit, muistiinpanot
Miten muut orkesterit ovat saavuttaneet asemansa?	benchmarking, dokumenttianalyysi	orkestereiden kotisivut, artikkelit, kirjallisuus	muistiinpanot
Miksi elokuvamusiikkialan toimijat valitsevat juuri kyseiset orkesterit?	haastattelut	haastateltavat	litteroitu haastattelu, sähköpostit, viestit
Mikä on Vantaan viihdeorkesterin tilanne nyt?	työpaja, työpäiväkirja	VVO:n toimijat, oma tieto	työpajan raportti, muistiinpanot

Kuvio 4. Aineistomatriisi

5.1 Tutkimusaineiston kerääminen ja analysointi

Käytin menetelminä haastattelua sekä kasvokkain, puhelimitse että sähköpostin välityksellä, benchmarkia dokumenttianalyysinä erilaisen nettimateriaalin kautta sekä fasilitoitua työpajaa. Myös työpäiväkirjan pitäminen toi esille nk. hiljaista tietoa, joka minulla on luovan alan ja erityisesti musiikkialan aktiivisena toimijana.

5.1.1 Haastattelu

Haastattelin suomalaista säveltäjää, joka on säveltänyt runsaasti musiikkia mm. erilaisiin elokuvatuotantoihin Suomessa ja ulkomailla. Hänellä on kokemusta suomalaisista orkestereista – sekä vakituisista että freelancereista koostuvista - ja mm. Bratislavan ja Budapestin orkestereista. Haastattelun myötä sain paljon kokempohjaista ja yksityiskohtaista tietoa siitä, millainen elokuvamusiikin tuotantoprosessi on ja millainen on sävellyksen tie valmiiseen elokuvan soundtrackiin. Sain myös paljon tietoa yksittäisten orkestereiden ja studioiden toiminnasta sekä kotimaassa että ulkomailla ja sitä kautta tietoa vertailukohteina olevista orkestereista ja niiden toimintatavoista. Haastattelu sopikin erittäin hyvin tiedonkeruumenetelmäksi tähän tutkimukseen,

koska sen avulla saa tietoa tutkittavasta asiasta yksilön näkökulmasta, mikä syvensi tietoutta aiheesta (Ojasalo ym., 2020, s. 106). Haastattelu oli aluksi puolistrukturoitu, mutta muuttui loppua kohden avoimen haastattelun suuntaan keskustelun vapauduttua. Keskustelu oli mielenkiintoinen ja informatiivinen, mutta rönsyillessään vaikea välillä pitää aiheen rajojen sisällä. Nauhoitin haastattelun puhelimella ja litteroin sen puhekielen mukaiseksi Word-ohjelmalla hieman siistien turhia pikkusanoja ja -kommentteja.

Haastattelin sähköpostitse ja Messenger- viesteillä kehitystyöni myöhemmässä vaiheessa myös toista säveltäjää (säveltäjä 2), joka vahvasti jo saamani käsitykset nauhoittamisesta ulkomailla ja Suomessa. Sain näissä viesteissä suuntaviivoja liittyen elokuvatuotantojen ja nauhoitusten hintoihin Suomessa ja ulkomailla.

Laitoin Bratislavan, Budapestin, Prahan, Skopjen ja Reykjavíkin orkestereille sekä London Symphony Orchestralle ja Scottish Session Orchestralle opiskelijan ominaisuudessa sähköpostihaastattelupyynnön koskien nauhoitussessioiden kestoja ja hinnoitteluja. Pyysin hintatarjouksen kuvitteelliselle, mutta todellisuutta vastaavalle kokoonpanolle sävelletystä, 30 minuuttia musiikkia sisältävästä elokuvamusiikista. Hinnoitteluhan riippuu projektin kestosta eli siitä, kuinka paljon aikaa kuluu äänitettävään materiaaliin sekä siitä, millaisesta ja kuinka suuresta kokoonpanosta on kyse. Kyselyyni vastasi Skopjen FAME'S- studio, London Symphony Orchestra ja Scottish Session Orchestra (Clockwork Sessions), joten käytän näitä referenssinä käsitellessäni hinta- ja aikataulutietoja.

Keskustelin puhelimitse Business Finlandin edustajan kanssa elokuvien tuotantotuesta. Tästä tein muistiinpanoja työpäiväkirjaani. Kävin myös sähköpostikeskustelun Sinfonia Lahden intendentin Maija Kylkilahden kanssa koskien vakituisesti toimivan sinfoniaorkesterin aikatauluja elokuvatuotannossa.

Kävin kaikista haastatteluista saamani materiaalit läpi ja luokittelin vastaukset tutkimuskysymysten mukaisesti. Haastattelukysymykset ovat liitteissä 3, 4, 5 ja 7. Haastattelujen myötä syntyneen aineiston analyysin tuloksena syntyi kuva sessio-orkesteritoiminnasta Euroopassa säveltäjän ja tuotantoyhtiön näkökulmasta. Haastatteluista saadun aineiston analyysi antoi myös vastauksia liittyen Suomessa tapahtuvaan nauhoitustoimintaan sekä rahoitus- ja hintakysymyksiin.

5.1.2 Benchmarking ja dokumenttianalyysi

Benchmarking eli vertailuanalyysi menetelmänä sopii tässä työssä käytettäväksi aineiston keruuseen, koska Vantaan viihdeorkesterin toiminnan laajenemisen uudet kiinnostuksen kohteet ovat samankaltaisia kuin jo niiden sessio-orkestereiden toiminta, jotka toimivat nimenomaan elokuvamusiikin äänittämisen parissa aktiivisesti ja menestyksekkäästi. Useimmiten vertailuanalyysissä tutkitaankin juuri menestyvää organisaatiota, pyritään oppimaan syitä niiden menestymiseen ja ottaa käyttöön niiden hyväksi havaittuja toimintatapoja (Ojasalo ym. 2020, s. 186).

Käytin benchmarkin pohjana dokumenttianalyysiä eurooppalaisten sessio-orkestereiden ja studioiden kotisivuilta, jotka ovat kaikilla hyvinkin kattavat. Etsin myös aiheesta kirjoitettuja artikkeleita, lehtijuttuja ja muita netistä löytyviä julkisesti saatavilla olevia tekstejä, joiden perusteella sain runsaasti tietoa vertailun pohjaksi. Myös sähköpostihaastattelut tuottivat lopulta konkreettista ja relevanttia tietoa sessio-orkestereiden toiminnasta ja hinnoittelusta Euroopassa (ks. liitteet 3 ja 7).

Nettisivuilta saamani materiaalin luokittelin tutkimukseni alakysymysten mukaisesti ja tästä saadun aineiston analyysin kautta sain varsin kokonaisvaltaisen kuvan eurooppalaisista sessio-orkestereista ja niiden toimintaperiaatteista.

5.1.3 Tulevaisuustyöpaja

VVO:n toimijoille keväällä 2024 järjestämäni fasilitoitu tulevaisuustyöpaja tuotti paljon tilaajaan liittyvää aineistoa. Metodina käytin tulevaisuusmuistelua. Se on ennakointiin liittyvä menetelmä, joka aktivoi koko henkilöstön kehittämään organisaation toimintaa pohtimalla ensin toivottavaa tulevaisuutta, sitten sitä, miten siihen päästään ja lopuksi nykyhetken huolenaiheita. (Ojasalo ym., 2020, s. 153.)

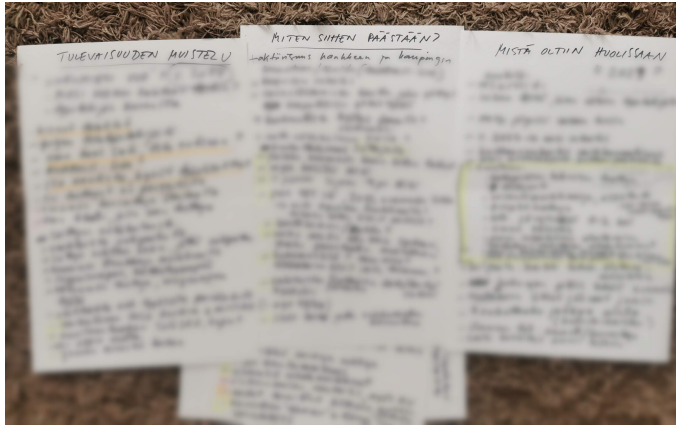
Järjestämässäni työpajassa kuviteltiin VVO parhaana mahdollisena työnantajana vuonna 2034 sekä orkesterin että työntekijän näkökulmasta, ja mietittiin keinoja, joilla tuohon tilanteeseen päädyttiin sekä pelkoja ja epävarmuuksia, joita ilmenee nykyhetkessä. Vaikka kysymyksenasettelu olikin työllistämiseen keskittynyt, työpaja tuotti paljon kiinnostavaa aineistoa myös mm. ohjelmistopolitiikkaan ja konserttitoimintaan liittyen.

Tulevaisuustyöpaja tiedonkeruumenetelmänä oli opinnäytetyöhöni sopiva ja hyödyllinen, koska sen kautta sain paljon tietoa toisaalta tilaajan nykytilanteesta ja toisaalta tulevaisuudentoiveista. Tämä kaikki syvensi tietouttani tilaajasta organisaationa ja sain paljon uutta tietoa siitä, miten orkesteri organisaationa toimii; siihenastinen näkökulmani oli ollut muusikon.

Työpajassa oli läsnä VVO:n kaikki kolme vakituista työntekijää hallinnon puolelta sekä yksi muusikkojäsen. Kaikki osallistuivat aktiivisesti toimintaan ja keskusteluun ja vaikuttivat tyytyväisiltä työpajan lopputulokseen. Aika oli varsin rajallinen (4 tuntia lounastaukoineen), minkä seurauksena varsinaiset toimenpide-ehdotukset jäivät tekemättä. Osallistujat saivat kuitenkin aikaiseksi pitkän listan orkesterin tulevaisuuteen liittyviä toiveita ja toisaalta myös huolenaiheita.

Työpaja kuului osana Metropolian kulttuurituotannon YAMK-koulutuksen Yhteisöllisen kehittämisen kurssia. Opiskelijana ja työpajan fasilitoijana olin alun perin suunnitellut työpajan koskevan nimenomaan VVO:n strategiaa ja tulevaisuusskenaarioita, mutta tilaajan toiveesta aiheeksi muotoutuikin työllistämiseen liittyvä ”Unelmien VVO”- työpaja. Lopulta tämä kääntyiikin positiiviseksi muutokseksi, sillä sain opinnäytetyöhöni uuden, työllistymiseen ja työllistämiseen liittyvän näkökulman, mikä onkin ajankohtainen ja itseänikin freelance- muusikkona koskettava.

Kirjasin keskustelussa nousseet asiat ylös suurille papereille kysymysten mukaisesti (Kuva 1). Työpajan päätteeksi kirjoitin materiaalin puhtaaksi Word- tiedostoon ja jaottelin teemat vielä selkeämmin. Kaikki työpajan osallistujat saivat puhtaaksikirjoitetun version sähköpostiinsa. Työpajasta saadun materiaalin luokittelu ja analyysi tuottivat runsaasti tietoa ja vastasi osaltaan tutkimukseni alakysymykseen tilaajan nykytilanteesta. Työpajan suunnitelma on liitteessä 6.

Kuva 1. Tulevaisuustyöpajan muistiinpanoja

5.1.4 Työpäiväkirjan pitäminen

Työpäiväkirjan pitäminen on tuonut näkyväksi omaa, hiljaista tietoa musiikkialasta sen aktiivisena toimijana. Sen avulla olen myös saanut jäsenneltyä käsittelemiäni asioita selkeämmin sekä muistiinpanojen että muiden huomioiden muodossa.

Olen luovan alan aktiivisena toimijana työympäristössäni runsaasti tekemisissä alan asiantuntijoiden kanssa, ja joskus keskustelut sivuavat tämän tutkimuksen aihealuetta. Näistä epävirallisista ja odottamattomista, mutta useinkin hedelmällisistä kahvihuonekeskusteluista ja tekstiviestikeskusteluista olen tehnyt muistiinpanoja työpäiväkirjaani.

Työpäiväkirjaa kertyi Word-tiedostoon n. 10 sivua sekä paperisesti muistiinpanovihkoon saman verran. Näistä kertyneestä aineistosta oli apua useaan eri tutkimukseni alakysymykseen.

5.2 Eettinen arviointi

Olen noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä huolellisesti ja rehellisesti läpi koko prosessin. Työn alkuperä on tarkastettu *Turnitin Originality Check* -ohjelmalla.

Toimin itse muusikkona ja sitä kautta alan aktiivisena toimijana tunnen orkestereiden toimintatavat ja suurelta osin suomalaisen ja kansainvälisenkin musiikkielämän käytänteet laajemminkin. Olen freelancerina verkostoitunut varsin laajasti, mikä on auttanut tässä tutkimustyössäkin pääsyä alan asiantuntijoiden pariin. Alan asiantuntijuus ja hiljainen tieto on auttanut kommunikointia ja herättänyt luottamusta tutkimuskoh-teissa ja haastateltavissa. Tähän liittyen oli kuitenkin huolehdittava siitä, ettei objektiivisuus kärsi tai synny kilpailua tai muuta luottamusta rapauttavaa tilannetta. Toimintani Vantaan viihdeorkesterissa muusikkona sekä tuore luottamustehtäväni yhdistyksen hallituksen muusikkojäsenenä on aiheuttanut sen, että oli oltava entistä huolellisempi orkesterin tietojen käsittelyssä ja objektiivisuuden ylläpitämisessä.

Tutkijana olen huolehtinut, että asianmukaiset yksityisyyden ja muiden oikeuksien suojat säilyvät. Haastatelluille olen toimittanut informointi- ja suostumuslomakkeet, jotka ovat liitteenä (ks. liitteet 1 ja 2). Työpajan osallistujille tiedotin, että materiaalit ja keskustelut ovat vain osallistujien silmille ja korville.

Tehdessäni kilpailija-analyysiä ja benchmarkia eurooppalaisista sessio-orkestereista pohdin, mikä olisi paras ja eettisin tapa saada tietoa strategisista ja taloudellisista seikoista. Vaihtoehtoina olivat ns. *mystery shopping* eli haamuasiakkuus (Ojasalo ym., 2020, s. 117), jossa säveltäjän tai tuotantoyhtiön äänellä tilaisiin saman palvelun useista eri orkestereista ja tekisin vertailevaa tutkimusta niiden tietojen perusteella. Tuntui kuitenkin tutkimuksen kannalta epäeettiseltä ottaa rooli, jota minulla oikeasti ei ollut, joten päädyin tekemään kyselyn opiskelijana, joka oikeasti olen. Tämä tarkoitti sitä, että suurin osa orkestereista ei motivoitunut vastaamaan kyselyyni, koska en ollut potentiaalinen asiakas. Sain kuitenkin joitakin vastauksia ja sen lisäksi keskityin varsin runsaaseen, julkisesti tarjolla olevaan materiaaliin. Orkestereille lähetetty sähköpostihaastattelupyynnö on liitteenä (ks. liite 3).

Kestävän kehityksen kannalta tässä opinnäytetyössä tulee esiin etänauhoitukset, jotka paikkasidonnaisuuden vähenemisen myötä ovat tulleet merkittäväksi toimintatavaksi alalla. Tämä on vähentänyt matkustamista ja pienentänyt mm. hiilijalanjälkeä lentämisen tarpeen pienennettyä. Myös taloudellisen kestävän kehityksen on mahdollista toteutua esimerkiksi tilaajan saamien uusien työllistämismahdollisuuksien ja muusikoiden saaman potentiaalisen lisätulon muodossa.

Kiinnostava seikka eettisyyden ja kestävän kehityksen kannalta on myös tuloksissa esiin nousevat muusikoiden tulonmuodostukseen ja palkkatasoon liittyvät kysymykset. Tutkimuksen aikana vahvistui käsitys siitä, että erityisesti itäisen Euroopan maissa muusikoiden, myös sessio-orkestereissa soittavien, palkkataso on niin alhainen, että osa muusikoista on siirtynyt muihin maihin työskentelemään. Monet ovat joutuneet ottamaan muusikon työn rinnalle muita töitä pärjätäkseen taloudellisesti. Kestävän kehityksen kannalta on tärkeää huomioida muusikoiden palkkaukseen liittyvät seikat myös Suomessa; ei ole täälläkään harvinaista, että freelance- muusikko tekee muutakin työtä tai on vaihtanut kokonaan alaa. On eettistä maksaa esittäville taiteilijoille oikeudenmukainen korvaus tehdystä työstä, ja on erittäin tärkeää jatkuvasti pohtia, miten saataisiin lisää työllistymismahdollisuuksia freelance-muusikoille.

6 Sessio-orkestereiden toiminta Euroopassa

Tässä luvussa vastaan tutkimukseni alakysymyksiin Euroopassa toimivien, AV-tuotantoihin musiikkeja äänittävien sessio-orkestereiden ja studioiden toimintaperiaatteista. Miten orkestereissa toimitaan? Miten kyseiset orkesterit ovat saavuttaneet asemansa ja millä perusteella elokuva-alan toimijat valitsevat juuri kyseiset orkesterit? Tiedot ja havainnot ovat benchmarkin perustana olevan aineiston eli orkestereiden kotisivujen ja muun nettimateriaalin sekä haastattelujen ja oman kokemukseni ja asiantuntijuuteni kautta saatuja ja analysoituja.

6.1 Kokonaisvaltainen palvelukonsepti

Eri puolilla Eurooppaa toimii useita sessio-orkestereita, jotka ovat erikoistuneet AV-tuotantojen musiikkien ja soundtrackien äänittämiseen. Niiden toiminta on kansainvälistä ja monipaikkaista. Tämä tarkoittaa, että niiden asiakkaina on kansainvälisiä elokuvatuotantoyhtiöitä ja säveltäjiä, jotka toteuttavat hankkeitaan useissa eri toimipaikoissa globaalisti. Esimerkiksi Bratislavassa toimivalla sessio-orkesterilla on nettisivuillaan yli 900 referenssiä nauhoitetuista musiikeista elokuvaan, sarjoihin, peleihin ja mainoksiin (aineisto 1).

Kyseiset orkesterit nauhoittavat siis muutakin musiikkia, kuten esimerkiksi klassista, pop- ja rock-musiikkia yhtyeiden taustalle sekä mainos- ja pelimusiikkia, mutta tässä opinnäytetyössä kiinnostuksen ja yksinkertaisuuden takia käytän termiä AV-tuotanto- tai elokuvamusiikki. Elokvatuotantoyhtiöt ja elokuvien soundtrackien säveltäjät käyttävät kyseisten orkestereiden palveluita runsaasti johtuen palvelun toimivuudesta, hyvästä taiteellisteknisestä tasosta sekä monissa tapauksissa myös kilpailukykyisistä hinnoista. Myös suomalaiset toimijat ovat käyttäneet heidän palveluitaan vuosien varrella runsaasti.

Sessio-orkestereiden muusikot ja tekninen henkilökunta ovat joko orkesterin vakituisia jäseniä tai lähellä toimivia freelancereita. Jotkut orkestereista toimivat kaupunginorkesterin tavoin konsertoiden säännöllisesti ja nauhoittavat elokuvamusiikkia siihen lisäksi erillisen aikataulun mukaisesti. Useimmat ovat kuitenkin nimenomaan sessio-orkestereita, joiden toiminta-alue on musiikin nauhoittaminen elokuvaan, TV-sarjoihin, äänilevyille ja peleihin. Muusikot näissä orkestereissa ovat lähialueilla toimivia freelancereita sekä muissa orkestereissa toimivia vakituisia muusikoita.

Lähtökohtani oli tutkia nimenomaan orkestereiden toimintaa, mutta materiaalia tutkittuani huomasin, että myös studiot ovat monissa tapauksissa aktiivisia toimijoita. Joissain tapauksissa nauhoittamistoiminnan keskeisenä toimijana on siis orkesterin sijaan äänitysstudio, joka järjestää paikalle tarvittavan kokoisen orkesterin tai muun kokoonpanon. Kun palveluntarjoajana on äänitysstudio, se hankkii paikalle tarvittavan määrän muusikoita, usein lähistöllä toimivista muusikoista koottu orkesteri tai studiolla toimiva, vakituisempi sessio-orkesteri. Skopjessa, Pohjois-Makedoniassa toimiva FAME'S-studio kuvaa tilannetta nettisivuillaan seuraavasti:

"FAME'S studio-orkesteri on studion oma yhtye, joka koostuu Pohjois-Makedonian ja Balkanin alueen ammattiorkestereiden parhaista soittajista." (Aineisto 7, suom. MH)

Orkesterin ollessa toimijana sillä on käytössään valmis sinfoniaorkesterikokoonpano, josta valitaan tarvittava määrä muusikoita. Tässä tapauksessa orkesterilla on käytössään joko oma konserttisali ja/tai äänitysstudio tai -studioita, kuten esimerkiksi vakituisesti toimivalla Bratislava Symphony Orchestralla, joka esittelee toimintaansa nettisivuillaan seuraavasti:

"Orkesterin kanssa äänitettäessä seuraavat tekijät ovat olennaisia: äänitykseen suunniteltu akustiikka, äänityksiin erikoistuneet, ammattimaiset orkesterimuusikot, äänitysalan teknikkoja, joilla on erityistä osaamista orkesteriäänityksistä eli tiimi, joka pystyy toteuttamaan projekteja, joissa on mukana suuri määrä ihmisiä ja saamaan kaiken toimimaan täydellisesti." (Aineisto 1, suom. MH)

Bratislavassa orkesterilla onkin käytössään varsin kattava valikoima erilaisia äänitystiloja: kolme eri kokoista äänitysstudiota sekä konserttisali, joka soveltuu myös videomateriaalin nauhoittamiseen.

Monissa tapauksissa orkesteri vuokraa tai muulla sopimuksella käyttää lähellä toimivaa, muuhunkin tarkoitukseen ja muillekin toimijoille tarjolla olevaa studioita.

Asiakkaan kannalta ei ole merkitystä, onko äänityksen tarjoava osapuoli nauhoitusstudio vai orkesteri; tarjottu palvelu on samanlainen. Useimmissa tapauksissa studio ja orkesteri toimivat tiiviissä yhteistyössä. East Connection Music Recording- studio Budapestissä kuvaa yhteistyötä nettisivuillaan näin:

"East Connection Music Recording on tarjonnut elokuvamusiikin äänityksiä, klassisen, jazz- ja popmusiikin instrumentaaliäänityksiä, kuoroäänityksiä ja lopullista miksausta vuodesta 2009 lähtien kokeneen tiimin kanssa Budapestissä. Äänitykset Budapest Art Orchestran kanssa." (Aineisto 6, suom. MH)

Sessio-orkestereiden tai studioiden toimintaperiaatteena onkin kokonaisvaltainen palvelukonsepti, johon kuuluu nauhoitukset joko paikan päällä tai etänä

niin, että tilaaja pystyy havainnoimaan ja kommentoimaan nauhoituksia esimerkiksi omalta työhuoneeltaan käsin. Palvelukonseptiin kuuluu varsinaisen äänittämisen lisäksi tarvittaessa myös orkestraation ja sovitusten tekeminen, nuottimateriaalin valmistaminen ja printtaaminen sekä äänitysten jälkeen miksaus, editointi ja masterointi. Nauhoituksia on mahdollista järjestää sinfoniaorkesterin lisäksi pienemmille instrumentaalikokoonpanoille tai vaikkapa pelkästään soolopianolle. Lisäksi on mahdollista käyttää erilaisia solisteja sekä eri kokoisia kuoroja. Orkestereilla on tarjota käyttöön oma kapellimestari, mikäli tilaajalla ei sellaista ole. Valmiit tuotteet lähetetään tilaajalle sähköisesti yleensä saman päivän aikana. Jopa kyyditykset lentokentälle ja majoituksen järjestäminen saattavat kuulua palveluun.

Yksi ensimmäisistä perustetuista kyseisen konseptin studioista Prague Soundtracks- kuvailee tarjoamiaan palveluita nettisivuillaan näin:

Täyden palvelun ratkaisu. Tarjoamme laajan valikoiman palveluja, jotta äänityksesi olisi sujuva ja miellyttävä kokemus. Pyrimme tarjoamaan korkealaatuisen äänityksen projektisi tarpeisiin sopivien muusikoiden ja ääniteknikoiden hankinnasta aina lentokenttäkyydytyksiin asti. Katso kattava lista palveluistamme:

Äänitysstudiot • Nuotistopalvelut • Kapellimestareiden varaaminen • Jälkituotanto (editointi, miksaus ja masterointi) • Tuottajat • Teknikot • Kuljetus • Majoitus (yhteistyöhotellissamme)

Ja käytännössä aivan kaiken, jossa voimme olla avuksi! (Aineisto 10, suom. MH)

Orkesterit ja studiot ovat palvelukonseptia luodessaan ottaneet huomioon elokuvan tuotantoprosessiin ja soundtrackien äänittämiseen liittyvän hektisyyden ja aikataulutushaasteet tarjoamalla helppoa vaihtoehtoa. Haastattelemanani säveltäjä kertoo kokemuksestaan Budapestissa seuraavasti:

Leffan tekeminen on tosi stressaavaa, sulla on vielä tieks 20 min-sää säveltämättä ja kun ohjaajalle ei kelpaa mikään ja tuottaja haluaa eri asiaa kun ohjaaja ja sä väännät niinku demoo sille yötä

myöten pitkiä päiviä. Mielellään vaan ostaa jonkun palvelun ja menee sinne että hakekaa mut kentältä ja se on tavallaan vähän semmoinen jopa palkinnonomainen itselle kun yhtäkkiä toiset ottaakin sen niinku että me tehdään tää nyt sulle tavallaan loppuun. (Säveltäjä, haastattelu, 00:47:11).

Palvelukonsepti on siis selkeästi tervetullut helpotus ainakin elokuvasäveltäjän työhön. Musiikin äänitykset ja niiden järjestäminen, studion ja orkesterin buukkaaminenhan ovat useimmiten säveltäjän vastuulla. Selkeä, kokonaisvaltainen ja toimiva palvelukonsepti on siis merkittävä ominaisuus, jonka perusteella säveltäjä tai tuotantoyhtiö valitsee soundtrackin äänittävän orkesterin tai studion.

Yksi tärkeimmistä kilpailueduista, joita sessio-orkesterilla tai studiolla on se, että nauhoitusstudioita tai -saleja on jopa useampia valmiudessa koko ajan eli äänitysolosuhteita ei tarvitse rakentaa joka kerta erikseen. Näin orkesterin on mahdollista täyttää kalenteriaan nauhoitusaikatauluilla jatkuvasti ja joustavasti. Sopiva studio tai sali voidaan valita käyttöön riippuen produktion vaatimasta kokoonpanosta tai äänitettävän musiikin tyyllilajista. Tekniset valmiudet, kuten esimerkiksi mikitys kulloinkin kyseessä olevaan produktion on helposti muokattavissa.

Yksi hienoimpia kokonaisuuksia on Reykjavíkissä Islannissa sijaitseva *Harpa*-sali, jonka konserttisalia ja muitakin, pienempiä ja erilaisin akustiikoin varustettuja saleja ja studioita käyttää Reykjavík Orkestra- sessio-orkesteri.

"Orkesteri on erikoistunut elokuva-, TV-, peli-, media- ja eri musiikigigenrejen äänityksiin. Se toimii Reykjavíkin sydämessä, ikonisessa *Harpa*-konserttitalossa, joka on tunnettu maailmanluokan arkkitehtuuristaan ja palkitusta akustiikastaan, (...) Orkesterin on mahdollista äänittää kolmessa äänellisesti upeassa tilassa, joissa kaikua voi säätää..." (Aineisto 11, suom. MH)

Myös haastattelemani säveltäjät toteavat yleisesti äänitysolosuhteista:

Se etuhan siinä on myös paljon verrattuna, että sen tekisi täällä, että niillä on se studio siellä. Siellä on kaikki mikrofonit ja tuolit ja kuulokkeet valmiina koko ajan, niitä ei tarvitse rakentaa. (Säveltäjä, haastattelu, 00:34:00)

Siellä on tavallaan helpompaa ja kätevämpää tehdä koska homma on niin ammattimaista, kaikilla soittajilla on studiokokemusta ja esim. klikit hoidettu kaikille. Studio-orkestereiden kanssa pääsee äänittämään välittömästi, kun Suomessa pitää aina äänityskalusto ja kuuntelut rakentaa erikseen ja lähtö voi hyvin myöhästyä jos jokin ongelmia ilmenee. (Säveltäjä 2, sähköpostihaastattelu)

Eri maissa ja kaupungeissa toimivien sessio-orkestereiden ja studioiden tarjoamat palvelut eli salien ja studioiden äänitysolosuhteet sekä esimerkiksi äänitystekniset ominaisuudet ovat orkestereiden nettisivujen analyysin perusteella keskenään hyvin samankaltaisia. Mikrofonien ja muiden äänitysteknisten laitteiden määrä ja ominaisuudet saattavat vaihdella jonkin verran, mutta tässä työssä ei puututa niihin tämän enempää.

Studioissa voi äänittää varta vasten tilatulla, kustomoidulla ja varatulla ajalla (*custom session*), mikäli kyseessä on suurempi teoskokonaisuus tai runsaasti musiikkia. Tällöin tilaaja saa orkesterin palvelut käyttöönsä henkilökohtaisesti ja räätälöidysti. Siinä tapauksessa, että musiikkia on vähemmän, esimerkiksi vain yksi tai kaksi kappaletta tai lyhyt pätkä esimerkiksi mainosmusiikkia, voi orkesterilta tilata ns. *shared session*- ajan, jolloin samassa sessiossa nauhoitetaan useamman tilaajan musiikkia suurin piirtein samalla kokoonpanolla. Tämä tulee tilaajalle huomattavasti edullisemmaksi kuin kustomoitu sessio. Skopjen FAME'S- studio kertoo nettisivuillaan *shared session*- vaihtoehdosta:

FAME'S otti käyttöön *shared*- sessiot vuonna 2009, ja olemme ylpeitä siitä, että tämä innovatiivinen palvelu on päätyttyä studioiden ja orkestereiden vakiotarjontaan maailmanlaajuisesti. Järjestettävien *shared*- sessioiden ilmoituksia ei tarvitse odottaa sähköpostitse, koska järjestämme suuren määrän sessioita joka kuukausi. Yhden tunnin sessiota voi tiedustella milloin tahansa, ja me löydämme varmasti teille sopivan ajan. *Shared*- sessioiden kesto: yhden tunnin mittainen sessio on ihanteellinen vähimmäiskesto, mutta ymmärrämme, että joillekin projekteille riittää lyhyempikin aika; esimerkiksi 30 minuutin aika onnistuu kyllä. (Aineisto 7, suom. MH)

Etäyhteydellä tehtävät nauhoitukset ovat studioissa sessio-orkestereiden arkipäivää ja on nykyään yksi minimivaatimuksista koskien elokuvamusiikin äänityksiä. Kaikkien tarkastelemieni studioiden ja orkestereiden palveluvalikoimissa on mahdollisuus etänauhoituksiin. Monissa tilanteissa on taloudellisempaa ja myös

ekologisempaa tehdä äänityksiä etäyhteydellä, koska tällöin vältetään matkustamisen ja majoittumisen tuomat kustannukset sekä esimerkiksi lentämisen jättämä hiilijalanjälki. Czech Studio Orchestra kuvaa etäyhteyden muodostamista nettisivuillaan seuraavasti:

Lähetämme sinulle linkin, jonka voi avata millä tahansa selaimella. Mitään erityistä ohjelmistoa ei tarvitse asentaa tietokoneelle. Kun olet syöttänyt nimesi, yhdistyt suoraan miksauspöytään ja voit kuulla orkesterin studiossa. Voit myös kommunikoida tuottajamme kanssa ohjaamossa ja kommentoida äänityssessiota. (Aineisto 5, suom. MH)

Bratislava Symphony Orchestra muotoilee asian näin:

Jos säveltäjä tai osa äänitystiimistä ei voi olla läsnä Bratislavassa äänityksen aikana, on mahdollista osallistua äänityksiin etänä. Säveltäjä ja hänen tiiminsä voivat olla omassa studiossaan ja kuunnella äänitystä sekä puhua suoraan kapellimestarille ja äänittäjälle. He voivat myös nähdä orkesterin äänityksen aikana.

Tarvitset vain internet-yhteyden, eikä mihinkään erityiseen ohjelmistoon tai laitteistoon tarvitse investoida.

Työskentelytapa on täysin sama kuin jos olisit studiossa äänityksen aikana, mikä mahdollistaa säveltäjän tai tuottajan suoran yhteyden kapellimestariin ja äänitystiimiin. (Aineisto 1, suom.MH)

Sessio-orkestereiden toiminnan yhtenä ominaisuutena on ns. *full buyout* eli äänitettävän musiikin oikeuksista luopuminen kokonaan. *Buyout* on sopimusmalli, jossa tuotantoyhtiö ostaa musiikintekijältä (eli tässä tapauksessa äänittävältä orkesterilta ja sen muusikoilta) kertakorvauksella joko kaikki tai laajat oikeudet sävelteoksen kaupalliseen hyödyntämiseen (Keinonen & Vermilä, 2022, s.31). Äänitetyn musiikin esitys- ja muut oikeuden kuuluvat siis kokonaan asiakkaalle. Niihin ei tule enää käyttö- tai muita korvauksia esimerkiksi muusikoille enää päälle jälkikäteen. Tämä alentaa tilaajalle koituvia kustannuksia huomattavasti.

Ulkomaisten orkesterien kanssa yksi ehdoton etulyöntiasema on se, että äänitykset toimivat buy-out periaatteella eli soittajille tai orkesterille ei jää esim. Gramex- osuuksia tms. Suomessa äänitetyn

materiaalin kanssa on paljon hankalampaa toimia esimerkiksi Gramexien takia, jos haluaa esimerkiksi julkaista elokuvan ääniraidasta äänilevyn. (Säveltäjä 2, sähköpostihaastattelu)

Muusikoiden ja säveltäjien tulonmuodostukseen kuuluu olennaisena osana käyttökorvaukset ja tekijänoikeuskorvaukset eli äänitteiden julkisesta esittämisestä koituvat palkkiot. Palkkojen ja muiden etuuksien, kuten esimerkiksi juuri esityskorvausten asianmukaisista maksuista huolehtivat ammattiliitot ja tekijänoikeusjärjestöt. Suomessa tai muuallakaan Euroopassa ei elokuvamusiikki kuulu musiikin käyttökorvausten piiriin, mutta ainakin Suomessa muu julkaistava musiikki - myös elokuvan musiikista tehtävä äänilevy – sen sijaan kuuluu. Elokuvamusiikin nauhoituksissa käyttökorvausten poissaoloa pyritään korvaamaan muusikoille korotetuilla palkkioilla. Suomessa Muusikkojen liitto suosittelee korotettuja palkkioita ja esimerkiksi lisäkorvauksia soitetuista stemmoista tai lisäraidoista, mutta nämä toteutuvat vaihtelevasti. Britanniassa paikallinen liitto valvoo palkkioita ja korvauksia tiukemmin ja niitä noudatetaankin tarkemmin. Itä-Euroopassa sen sijaan muusikoiden palkat ovat usein niin alhaiset, että monet jopa tekevät muuta työtä lisänä tai hakeutuvat töihin orkestereihin ulkomaille.

Joissakin Euroopan maissa toimivissa sessio-orkestereissa ja studioissa on mahdollista saada tuotannon kustannuksiin tuotantotukea julkiselta taholta. Sitä voi saada joko suorana rahallisena tukena tuotannon kustannuksiin tai verovähennysten muodossa. Tuen saaminen edellyttää yleensä tietyn summan ylittävää budjettia ja tietyn tyyppistä tuotantoa, esimerkiksi täyspitkää elokuvaa sekä tietyn summan käyttämistä kyseessä olevan valtion alueella palvelujaan tarjoavaan toimijaan. Tuotantotuki koskee useimmiten kaikkia elokuvan tuotantovaiheita, myös soundtrackien äänittämistä. Tuotantotukea tarjotaan lähinnä länsi-Euroopassa toimivien orkestereiden ja studioiden toimesta, ja se onkin eräs tapa kilpailla itä-Euroopan halvempien toimijoiden kanssa. Käsittelen tuotantotukea kilpailuvalttina tarkemmin luvussa 6.1.2.

Seuraavissa kappaleissa tarkastelen sessio-orkestereita ja studioita jaotellen ne itä-Euroopassa ja länsi-Euroopassa toimiviin, koska niiden toiminnassa on nimenomaan taloudelliselta kannalta omat erityispiirteensä; ne kilpailevat nauhoitusmarkkinoilla hieman eri tavoin.

6.1.1 Itä-Eurooppa

Itä-Euroopassa on toiminut 2000-luvun alkupuolelta lähtien useita sinfoniaorkestereita ja studioita, jotka ovat erikoistuneet AV-tuotantojen musiikkien äänittämiseen. Näitä ovat mm. Bratislava Symphony Orchestra, Prague Soundtracks- studio, Czech Studio Orchestra Prahassa, Budapest Art Orchestra ja FAME'S Skopjessa.

Voidaan sanoa, että itä-Eurooppaan on muodostunut klusterimainen keskittymä sessio-orkestereita ja studioita, jotka tarjoavat keskenään samanlaista palvelua. Miksi kyseisen kaltainen keskittymä on syntynyt juuri itä-Eurooppaan?

Itä-Euroopassa on pitkät perinteet kulttuurin ja musiikin saralla. Monipuolinen kansanmusiikkiperinne ja klassisen musiikin arvostus ja osaaminen ovat rikastuttaneet monien itä-Euroopan maiden kulttuuriperintöä. Myös elokuvataide on nauttinut suurta arvostusta niin kansainvälisesti tunnettujen ohjaajien kautta kuin animaatioelokuvienkin alalla. Musiikkikoulutus on ollut korkeatasoista ja tuottanut monia merkittäviä muusikoita ja säveltäjiä.

Kylmän sodan päätyttyä ja Euroopan jakaneen rautaesiripun kaaduttua 1990-luvun alussa itä-Euroopan maat ovat menestyksekkäästi löytäneet tapoja hyödyntää osaamistaan luovilla aloilla yhdistäen taitojaan teknisen osaamisen kehittämiseen. Monien itä-Euroopan maiden liittyminen EU:hun on helpottanut huomattavasti kansainvälistä toimintaa sekä liikkumista alueen sisällä. Itä-Euroopan sijainti on hyvä ja helposti saavutettava joka ilmansuunnasta.

Infrastruktuuri on nykyään hyvä ja teknologia kehittynyt yleiseurooppalaiselle tasolle. Hinnat ovat silti pysyneet verrattain alhaisina, mikä on onnistunut yhtälö liiketoiminnan kannalta. Juuri hinta onkin merkittävin etu. Elinkustannukset ovat

halvemmat kuin esimerkiksi Suomessa, joten palkatkin ovat alhaisemmat. Sessio-orkesterin pystyy palkkaamaan ja studion vuokraamaan vaikkapa Skopjesta tai Bratislavasta murto-osalla siitä, mitä se maksaisi vastaavasti esimerkiksi Suomessa. Säveltäjä kertoo haastattelussa hintatasosta itä-Euroopassa:

Siellä Budapestissa yksi soittaja siihen 3 tunnin sessioon maksaa semmoisen seitsemänkymmentäviisi (euroa). En mä ketään täällä lähtisi kysymään että maksan sulle kyllä 3 tunnista tuon. Ei vaan voi ja sitten varsinkin niinkun tiedät niin jouset on silleen että jos sä ha-
luat sen josten sektiosoundin niitä pitää sitten olla kans (tar-
peeksi). (Säveltäjä, haastattelu,00.44.31).

Skopjen FAME'S- studio ja orkesteri vastasi sähköpostihaastatteluuni antamalla selkeän hinnan (n. 8000 €) kuuden tunnin mittaiseen kustomoituun nauhoitus-
sessioon. Tämä summa sisältää siis koko nauhoituksen kustannukset, muusi-
kot, äänittäjät ja studion. Haastattelemani säveltäjä antoi vastauksissaan sa-
mansuuntaisia lukuja:

Esimerkiksi 8-10k per päivä orkesterista, kapusta, studiosta, ääni-
tyksestä, materiaalikopioinnista. (Säveltäjä 2, sähköpostihaastat-
telu)

Vertailun vuoksi Suomen Muusikkojen liiton Liksalistan mukaan palkka studio-
työstä on muusikolle ilman mitään lisiä 61,91 euroa/h, ja minimikorvaus eli työ-
kohtainen vähimmäispalkka on 188,10 euroa (Muusikko-lehti, s. 59). Elokuva-
musiikin esityskorvausten puuttuminen kompensoidaan useimmiten vielä koro-
tetuilla palkkioilla. Oman kokemukseni mukaan keskimääräinen palkkio kolmen
tunnin elokuvamusiiikin nauhoitussessioista on Suomessa 200–250 €.

Itä-Euroopassa toimivien kilpailuetuna on vakiintunut maine klusterimaisessa
toimintaympäristössä, joka on tunnettu esimerkiksi elokuva-alan organisaatioi-
den keskuudessa sekä sijainnista ja elinkustannusten alhaisuudesta johtuva
kustannusten alhaisempi hinta. Luvussa 6.1 mainittu *full buyout*- systeemi mu-
kaan lukien hinnat ovat itäeurooppalaisilla toimijoilla niin edulliset ja kilpailuky-
kyiset, että ne houkuttelevat elokuva-alan toimijoita kansainvälisesti, suomalai-
sia mukaan lukien.

6.1.2 Länsi-Eurooppa: LSO, Skotlanti ja Islanti

Ensimmäiset sinfoniaorkesterille sävelletyt elokuvamusiikit sävellettiin 1930-luvulla, ja silloin myös London Symphony Orchestra (LSO) äänitti ensimmäiset soundtrackit. Vuonna 1977 LSO nauhoitti John Williamsin säveltämän musiikin *Star Wars*-elokuvaan, mistä lähtien LSO on nauttinut ansaitusti mainetta taitavana hittielokuvien soundtrackien nauhoittajaorkesterina (Kuva 2). LSO:sta on muotoutunut vuosikymmenien saatossa brändi, joka houkuttelee vuosi vuoden jälkeen suurimpien tuotantojen musiikkinauhoituksia. (Drury, 2024.) Haastattelemani säveltäjällä on seuraavanlainen kokemus:

Lontoossahan on ihan järkyttävän taitavia siinä prima (vista) hommassa. Mä oon ollut katsomassa, kun LSO soittaa...äänittää Harry Potteria ja mä olin Abbey Roadilla katsomassa, kun ne tykittää sellaisia viidentoista minuutin action leffoja silleen suoraan näin vaan ja että se oli ihan niinku et OK ja se on next. (Säveltäjä, haastattelu, 00.33.15)

Juuri tuo edellä mainittu huikea *prima vista* ("ensi näkemältä") eli ilman harjoitusta, suoraan nuoteista soittaminen voidaan laskea kilpailueduksi, koska silloin aikaa ei kulu harjoittamiseen ja päästään heti äänittämään. Toki tämä vaatii orkesterilta runsaasti kokemusta äänitystyöstä ja huippuun hiottua ammattitaitoa.

Vaikka LSO tunnetaankin laajalti sessio-orkesterina elokuvamusiikin maailmassa, se on myös vakituisesti toimiva, klassiseen ohjelmistoon keskittyvä sinfoniaorkesteri. Säveltäjä kertoo haastattelussa:

Mut jos mä soitan LSOhon käykö teille ensi viikolla 2 sessiota niin se käy koska mä oon maksava asiakas. Ne voi tehdä semmoista että ne käy vetää Rattlen johdolla jonkun Mahlerin sinfonian ja menee yheksitoista illalla takaisin studioon jos niillä on asiakas. (Säveltäjä, haastattelu, 00.17.41)

LSO nauhoittaa siis aktiivisesti kaiken muun ohjelmiston ohella musiikkeja AV-tuotantoihin työllistäen muusikoita runsaasti. LSO on toimijana elokuvatuotannon maailmassa sen verran etabloitunut, että kaikkein suurimpien budjettien Hollywood-tuotannot takaavat sen aktiivisen toiminnan alalla. Hinnat ovat myös

sen mukaiset. Säveltäjä kertoo kokemuksestaan Lontoossa toimivassa Abbey Roadin studiossa, jossa nauhoittaa toki muitakin kuin LSO:

Se on kallista aikaa. Jos sä lasket, että sulla olisi vaikka Abbey Roadin isossa huoneessa 100 tyyppiä niin puhutaan kymmenistä euroista sekunnissa mitä se maksaa. Ei kukaan anna kaupan päälle niitä sekunteja. (Säveltäjä, haastattelu, 00:45:54).

Sähköpostihaastattelussa LSO:n nauhoituskoordinaattorin kanssa kävi ilmi, että LSO käyttää paikallisen muusikkojen liiton edellyttämiä nauhoitustaksoja (Musicians' Union. PACT Agreement and Consent Forms, 2024.). On selvää, että Abbey Roadin maailmankuuluissa studioissa vuokrat ovat korkeat, mikä tietysti nostaa kustannuksia.

Kuva 2. LSO & John Williams Abbey Roadin studiolla. (Kuva: Mike Humphrey, <https://www.iso.co.uk/how-the-iso-became-the-film-music-orchestra>)

Brittein saarilla Skotlannissa toimii myös v. 2017 perustettu Scottish Session Orchestra (SSO). Se toimii yhteistyössä Clockwork Sessions- äänitysstudion kanssa Glasgow'ssa ja on erikoistunut AV-tuotantojen musiikkien nauhoittamiseen. SSO on taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta vertailukelpoisempi Vantaan viihdeorkesterin kanssa kuin itä-Euroopassa toimivat orkesterit tai toisaalta London Symphony Orchestra. Hintataso ja bruttokansantuote

ovat Skotlannissa ja Suomessa lähellä toisiaan, mikä aiheuttaa sen, että palkatkin ovat suurin piirtein samalla tasolla. Työkulttuuri sekä ammattiliittojen asema muusikoiden edunvalvojana etujen ja palkkojen suhteen ovat samankaltaisia.

Sähköpostihaastattelussa Clockwork Sessions- studion edustajan kanssa kävi ilmi, että nauhoitusten hintataso on hyvinkin samankaltainen Suomen hintatason kanssa, kun taas toisaalta verrattuna Lontoon suuriin nauhoitusstudioihin verrattuna kustannukset ovat ainakin puolet vähemmän. Muusikot palkataan Scottish Session Orchestraan projekti kerrallaan ja palkkauksessa noudatetaan paikallisen ammattiliiton mukaisia taksoja. Studioilta sain seuraavanlaiset hinnat antamaani kuuden tunnin kustomoituun sessioon muunnettuna euroiksi:

- Muusikoiden palkat 14 055,16 €
- Salivuokra ja ääniteknikot 4173,13 €
- Buukkaajan palkkio 1822,83 €
- Matkakulut (arvio; jos tarvitaan) 476,93 €
- Yht. 20 528 €

Skotlannissa toimiva sessio-orkesteri painiikin samankaltaisten ongelmien kanssa kuin esimerkiksi Vantaan viihdeorkesteri painisi sessio-orkesterina Suomessa: miten kilpailla itä-Euroopan halvempien toimijoiden kanssa?

Scottish Session Orchestralla on brittiläisenä orkesterina lähtökohtaisesti hyvä asema musiikki- ja elokuvamarkkinoilla. London Symphony Orchestran ja runsaan ja laadukkaan brittiläisen AV-tuotannon vanavedessä Skotlanti ja SSO on luonut onnistuneen brändin yhdistäen maaseutua ja luontoa sekä kiinnostavaa ja pitkää historiaansa nykypäivän moderniin kaupunkikulttuuriin ja teknologiaan. Brändin avulla on saatu houkutelua elokuva-alan toimijoita niin kuvauksiin kuin äänityksiinkin Skotlantiin. (Aineisto 4).

SSO mainitsee myös erikseen eettisenä kilpailuvalttina paikallisen muusikkojen liiton mukaisiin taksoihin sitoutumisen. Britannian muusikkojen ammattiliitto *Musicians' Union* (MU) huolehtii osaltaan jäsentensä edunvalvonnasta.

Maailmanluokan osaajat, studiot ja insinöörit. Iso-Britannian elokuva- ja TV-verokannustimet. Kilpailukykyiset tuotantokustannukset. Muusikkojen liiton sopimukset. (Aineisto 4, suom. MH)

Scottish Session Orchestra tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden hakea tuotantotukea verohelpotuksen muodossa. British Film Commissionin nettisivuilta selviää, että Britannian hallitus on uudistanut tukisysteemiä tammikuusta 2024 alkaen siten, että esimerkiksi pitkien elokuvien tuotantotuki on 25,5%, mikäli tuotantokustannuksista käytetään Britanniassa vähintään 10%. Tuotantotuki koskee koko tuotantoprosessia: esituotantoa, kuvauksia ja jälkituotantoa, johon musiikin äänittäminenkin kuuluu. Soundtrackin äänittämisestä koituviin kustannuksiin on siis saatavilla tukea verohelpotusten muodossa, mikä on kilpailuetu.

Islanti on toinen luonnon, historian, ilmapiirin ja maagisen tunnelman avulla onnistuneesti brändätty musiikin ja elokuvatuotantojen nauhoittajamaa. *Record in Iceland* on toimielin, joka edistää maan musiikkituotantoa kansainvälisesti. Se toimii yhteistyössä mm. *Business Icelandin* ja Islannin kulttuuriministeriön kanssa ja saa siis voimakasta tukea myös yhteiskunnan taholta. Toimintaa ja ilmapiiriä kuvataan kotisivuilla seuraavasti:

STUDIOT JA TUOTTAJAT. Maailmanluokan äänitystilat. Kokeneet talon omat tuottajat ja teknikot. ELOKUVAMUSIIKIN ÄÄNITYKSET. Kansainvälisesti menestyneet islantilaiset säveltäjät. Vaikuttavat elokuvien ääniraidat. Kokeneet ammattilaiset elokuvantekijöiden käytössä. LUOVA KESKUS. Tiivis yhteisö poikkeuksellisia musiikoita. Yksi suuri luova perhe. INSPIRAATIO LUONNOSTA. Ainutlaatuinen ilmapiiri. Inspiroiva ympäristö. (Aineisto 11, suom. MH)

Reykjavíkissa ja muuallakin maassa toimii useita äänitysstudioita, joissa ovat äänittäneet niin islantilaiset menestyneet musikit ja elokuväsäveltäjät kuin kansainvälisetkin toimijat. Konserttitalo *Harpa* Reykjavíkissa pitää sisällään useita erilaisia saleja ja studioita. Siellä toimii yhteistyössä AV-tuotantojen musiikkien äänityksiin erikoistunut Reykjavík (Recording) Orchestra (RO), joka on nauhoittanut mm. Hans Zimmerin elokuvamusiikkia (aineisto 11). RO ja koko Is-

lannin musiikkiteollisuus ovat erittäin hyvin onnistuneet luomaan paitsi korkeatasoisen osaamisen, mutta myös kulttuurimyönteisen ilmapiirin ja maagisen tunnelman avulla tilanteen, jossa maailman merkittävimmätkin alan toimijat käyttävät heidän palveluitaan. Islanti on lisäksi maantieteellisen sijaintinsa myötä sopivasti sekä Euroopan että Yhdysvaltojen välissä. Vaikka etäisyyttä toki kummaltakin mantereelta on, ehkä juuri se etäisyyskin luo mielikuvan rauhasta ja hiljaisuudesta, jota hektisemmissä, suurissa mantereiden kaupungeissa ei välttämättä löydy.

Kaiken musiikin, myös elokuvasoundtrackien nauhoittamiseen Islannissa voi hakea tuotantotukea Islannin Valtionkonttorista (State treasury). Se kattaa maksimissaan 25 % nauhoituskustannuksista mukaan lukien palkkakulut, studiovuokrat ja esimerkiksi osan matkakuluista ja instrumenttien rahtikuluista. Hakeminen on tehty yksinkertaiseksi ja selkeäksi. (Aineisto 11.)

Islantia ja Record Orkestraa voidaan pitää hyvänä vertailukohtana, jos pohditaan Suomessa Vantaan Viihdeorkesterin tilannetta. Kulttuurisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti maat ovat samankaltaisia. Mutta toisaalta Islannin valtion henkinen ja taloudellinen tuki musiikkiteollisuudelle on merkittävämpää kuin Suomessa. Toki Islanti on hyvin paljon pienempi maa väkiluvultaan, ja siksi varmastikin helpompi ajatella kokonaisuutena hallinnollisesti ja päätöksenteossa. Islantilaiset menestyneet artistit, yhtyeet ja säveltäjät, kuten Björk ja Sigur Rós sekä *Joker*- elokuvasta vuonna 2020 Oscarin saanut säveltäjä Hildur Gudnadóttir ovat luoneet positiivista menestymisen ilmapiiriä, mihin päättäjät ovat tarttuneet päätöksenteossa kulttuurin ja erityisesti musiikin hyväksi.

Gudnadóttir sanoo Helsingin Sanomien haastattelussa:

”Pienen maan ilahduttavia piirteitä on se, että kaikki asettuvat taaksesi. Menestys voi nostaa koko kansakunnan tunnelmaa.” (Kinnunen, 2023).

6.2 Sessio-orkestereiden kilpailuetujen yhteenveto

Tutkin eurooppalaisia sessio-orkestereita sähköpostihaastattelujen ja nettisivujen kautta sekä haastattelemalla suomalaisia säveltäjiä, jotka ovat käyttäneet heidän palvelujaan. Tuloksena oli runsaasti materiaalia, jonka analyysin tuloksena syntyi käsitys tietyistä kilpailueduista, joita orkestereilla ja studioilla on elokuvamusiikin nauhoitusmarkkinoilla.

Tällä hetkellä toiminnassa olevien sessio-orkestereiden tärkeä kilpailuvaltti on jo olemassa oleva kokonaisvaltainen palvelukonsepti, joka asiakkaan on helppo ostaa ja vaivaton käyttää. Tähän konseptiin kuuluvat kaikki AV-tuotannon musiikin nauhoitukseen liittyvät työvaiheet, jotka asiakas voi halutessaan tilata: orkestrointi, nuotinnus, varsinainen äänitys (joko *custom* tai *shared session*), miksaus ja masterointi. Studioita on yksi tai useampia valmiudessa ja orkesteri toimii usein yhteistyössä studion kanssa. Tilaaja saa käyttöönsä tarvittavan määrän muusikoita ja äänityshenkilökunnan ja tarvittaessa kapellimestarin ja tuottajan. Nauhoitukset voi tehdä myös etäyhteydellä ja valmiit ääniraidat saa tiedostoina sähköpostiin jo samana päivänä. Konseptiin kuuluu usein myös asiakkaan kuljetukset paikan päälle ja majoitusjärjestelyt tarvittaessa.

Yksittäisistä kilpailueduista tärkein on hinta, joka on itä-Euroopassa toimivien sessio-orkestereiden merkittävin kilpailuvaltti. Nauhoitussessioiden hinnat ovat siellä merkittävästi alhaisemmat kuin esimerkiksi Suomessa tai Brittein saarilla. Kyseiset orkesterit hyötyvät myös asemastaan klusterimaisessa sessio-orkestereiden joukossa, joka tunnetaan hyvin elokuva-alan toimijoiden keskuudessa.

Läntisessä Euroopassa toimivat orkesterit voivat pitää kilpailuvaltteinaan soiton erinomaista ja tasaisen taattua laatua, mikä on tietysti äärimmäisen tärkeää säveltäjän näkökulmasta. Tämä saattaa myös lyhentää nauhoitukseen tarvittavaa aikaa ja siten kustannuksiakin. Muusikoiden palkat on sidottu paikallisten ammattiliittojen sopimuksiin ja on siten eettisestä näkökulmasta tärkeä kilpailuetu.

Vaikka elokuvamusiikkien nauhoitukset tehdäänkin myös lännessä *buyout*- sopimuksilla, on muusikoiden palkoissa usein otettu tämä huomioon ja korotettu palkkiota sen mukaisesti.

Britanniassa ja Islannissa tarjotaan elokuvamusiikin nauhoituksiin tuotantotukea ja verohelpotuksia, joiden avulla nauhoitusten kustannuksia saadaan alennettua ja siten helpottaa kilpailutilannetta. Varsinkin Britanniassa onkin aina kuvattu runsaasti AV-tuotantoa, joten soundtrackien nauhoituksetkin pääsevät siellä luontevasti osallisiksi tuotantotuista. Islannissa puolestaan yhteiskunnan tuki on musiikkiteollisuutta ja samalla elokuvamusiikin äänityksiä kohtaan poikkeuksellisen voimakasta sekä henkisesti että taloudellisesti, mikä myös auttaa kilpailutilanteessa.

Islanti on myös onnistunut luomaan brändin, jossa yhdistyy luonnon rauha ja maaginen historia nykyaikaiseen teknologiaan ja musiikin tekemiseen siten, että siellä ovat käyneet nauhoittamassa merkittävimmätkin elokuvamaailman toimijat. Myös Britannian maineesta AV-tuotannon ja musiikin alalla on hyötyä kilpaillessa muiden sessio-orkestereiden kanssa, ja erityisesti Skotlanti hyötyy mielikuvien muodossa historiastaan, luonnostaan ja inspiroivasta ympäristöstään.

7 Kehittämisehdotukset

Tässä luvussa vastaan ensin tilaajan nykytilannetta koskevaan tutkimukseni alakysymykseen. Sen jälkeen pyrin hahmottelemaan kehitysehdotuksia nojautuen eurooppalaisiin benchmark-kohteisiin ja niiden toimintatapoihin.

7.1 Tilaajan nykytilanne

Vantaan viihdeorkesterin vahvuuksia on ehdottomasti kiinnostus elokuvamusiikin esittämiseen sekä muusikoiden ja muun henkilökunnan omistautuminen ja innostus. VVO:n soittajareservi kuuluu Suomen parhaimmiston ja sitä on runsaasti. Soittajat haluavat viihdeorkesterin keikoille, koska ne ovat laadukkaita,

kiinnostavia ja innostavia. Orkesterin taiteellinen taso ja valmius on korkealla tasolla. Erityiskiinnostus ja -osaaminen elokuvamusiikin saralla on tuonut orkesterin siihen tilanteeseen, että hyvä maine alalla on jo olemassa. VVO:n toimiminen projektiperusteisesti luo aikatauluihin joustavuutta, minkä ansiosta aikataulut elokuvatuotannon kanssa voidaan saada paremmin synkronisoitua kuin vakituisesti toimivan orkesterin kanssa.

Suomessa on Lahden Sibeliustalon kaltaisia, hyviä konserttisaleja, joissa voi myös äänittää. Nimenomaan isolle sinfoniaorkesterille soveltuva musiikin nauhoitusstudio kuitenkin puuttuu. Pienemmille kokoonpanoille on pääkaupunkiseudulla useita soveltuvia tiloja, esimerkiksi Finnvox Pitäjänmäellä. Säveltäjä toteaa haastattelussa:

Ongelmahan meillä on myös se, että meillä ei oikein ole semmoisia niin kun hyviä studiotiloja ton kokosen bändin äänitykseen. M ykkönen oli tosi hyvä mutta se koko talo on purettu. (säveltäjä, haastattelu, 00.51.33)

Tärkein yksittäinen, konkreettinen puute Vantaan viihdeorkesterin kohdalla studionauhoituksia ajatellen onkin oman, pysyvän äänitystilän puuttuminen. Studion tulisi olla riittävän suuri sinfoniaorkesterille, akustiikaltaan sopiva ja mielellusti muokattava. Säännöllisesti ja ammattimaisesti toimivan sessio-orkesterin yksi olennaisimmista käytännön ominaisuuksista on jatkuva valmius vastaanottaa asiakkaan tilaus. Nauhoitusolosuhteiden eli mikityksen, äänityspöytien, etälaitteiston ja muusikoiden telineiden ja tuolien tulisi olla saavutettavissa ja paikallaan valmiina. Sessio-orkesteri ei pysty toimimaan jouhevasti, jos studio tai sali pitää vuokrata ja äänitysolosuhteet rakentaa joka kerta erikseen ja alusta asti.

Äänitysstudion jatkuvaan ja ammattimaiseen toimintaan liittyy olennaisesti vakituinen äänityshenkilökunta, jonka palkkaaminen olisi myös olennainen toimintanedellytys sessio-orkesteritoiminnalle.

Vantaan viihdeorkesterin nykyisissä toimitiloissa sijaitsee Martinus- konserttisali, jossa orkesteri harjoittelee sekä esiintyy joitakin kertoja vuodessa. Sen soveltuvuus äänityksiin on kuitenkin huono, koska se on ensisijaisesti konserttisali, ei studiotila. Vaikka konserttisaleissakin voidaan tehdä äänityksiä, se ei kuitenkaan ole ideaali tilanne, koska akustiikkaolosuhteet eivät sovellu kaikkeen musiikkiin ja lisäksi salissa on paljon muitakin toimijoita, joiden tarpeisiin salia muokataan jatkuvasti.

Helsingin Musiikkitalon Paavo-sali on talossa toimivien orkestereiden harjoitus-sali. Se on studionomainen tila, jossa Vantaan viihdeorkesterikin on harjoitellut ja levyttänyt. Se on vuokrattavissa, mutta kuten edellä todettiin, sessio-orkesteri tarvitsee tilan, joka on äänitysvalmiudessa koko ajan. Paavo-salia käyttää moni muukin toimija, joten siinä mielessä tila ei ole soveltuva sessio-orkesterille jatkuvaan käyttöön.

Tämänhetkisessä tilanteessa jos Vantaan viihdeorkesteri saisi tilauksen nauhoittaa 30 minuuttia elokuvamusiikkia sinfoniaorkesterille, esimerkkinä eurooppalaisilta sessio-orkestereilta tilaamani sama kuvitteellinen kokoonpano, kustannukset olisivat 6 tunnin nauhoitukselle orkesterin toiminnanjohtajan mukaan suurin piirtein seuraavanlaiset:

- 34 muusikkoa, joista 13 äänenjohtajaa (korotettu palkka): n. 20 000 €
- Paavo-salin vuokra: mikrofonit ja studio n. 2000 €
- 2 teknikkoa ja partituurin lukija: n. 2500 €
- yht. n. 24 500 €

Kuten näistä luvuista voidaan päätellä, on nauhoittaminen tällä hetkellä Suomessa ja Vantaan viihdeorkesterissa huomattavasti kalliimpaa kuin esimerkiksi Skopjen FAME'S- studiolla (ks. luku 6.1.1), mutta toisaalta samaa luokkaa esimerkiksi Scottish Session Orchestran kanssa (ks. luku 6.1.2). Suomalaisen elokuvan koko musiikkibudjetti on haastattelemieni säveltäjien mukaan n. 30 000 €, johon on sisällytettävä varsinaisen äänittämisen lisäksi sävellystyö, nuotinnukset sekä jälkityöt eli miksaus ja masterointi. Jos esimerkiksi FAME'S- studio

tekee tämän kaiken pois lukien sävellystyön 8000 €: lla, on kilpailutilanne varsin vaikea. Lisäksi aikataulullisesti olisi haastavaa luoda ideaalit äänitysolosuhteet joka kerta erikseen eli sopivan tilan varaaminen, äänityshenkilökunnan ja muusikoiden palkkaaminen yhteensopivasti elokuvan tuotantoprosessin kanssa. Vaikka VVO:n toiminta onkin freelance-pohjaista ja siten joustavampaa kuin vakituisesti toimivien sinfoniaorkestereiden, olisi silti aikataulutuksen varsin haastavaa eikä toiminta siten kovin jouhevaa tai ammattimaista verrattuna muualla Euroopassa toimiviin sessio-orkestereihin.

Tulosten perusteella käy siis ilmi, että huolimatta soittajiston korkeasta ammattitaidosta ja suomalaisen musiikintekemisen laadukkuudesta ammattimainen nauhoitustoiminta ei valitettavasti onnistu, koska elokuvatuotannon vaatimaa nopeaa reagointia nauhoitusten aikataulujen kohdalla ei pystytä toteuttamaan vakituisen studiotilan puuttuessa, ja lisäksi yleinen hinta- ja palkkataso on tällä hetkellä liian korkea. Ammattimaiseen palvelukokonaisuuteen tarvitaan kaikki edellä mainitut aspektit.

7.2 Toiminnan laajentamisen edellytykset

Vantaan viihdeorkesterin tärkeimpiä tavoitteita on muusikoiden työllistäminen ja laajentuminen elokuva-alan toimijana. Tässä luvussa selvitän, minkälaisia strategioita työn tilaajan tulisi käyttää toiminnan laajentamiseen, jotta elokuva-alan toimijat käyttäisivät VVO:n palveluja soundtrackien nauhoittamisessa ja tätä kautta muusikoita työllistyisi.

Organisaation johtamisessa käytetty strategia on suunniteltu toimenpidesarja, jonka avulla voidaan hyödyntää organisaation osaamista ja resursseja voitontavoittelussa parhaalla mahdollisella tavalla (Cavusgil, 2013, s. 138). ”Hyvässä strategiassa määriteltävät tavoitteet ja saavutettavat kilpailuedut ovat haastavia, mutta silti oikein ja järjestelmällisesti työtä tekemällä saavutettavissa” (Väisänen, 2018, s. 169).

Strategiat ovat myös kulttuurialalla tärkeä osa johtamiskulttuuria. On huomattu, että strateginen ajattelu, analyysi ja suunnittelu auttavat organisaatioita monin

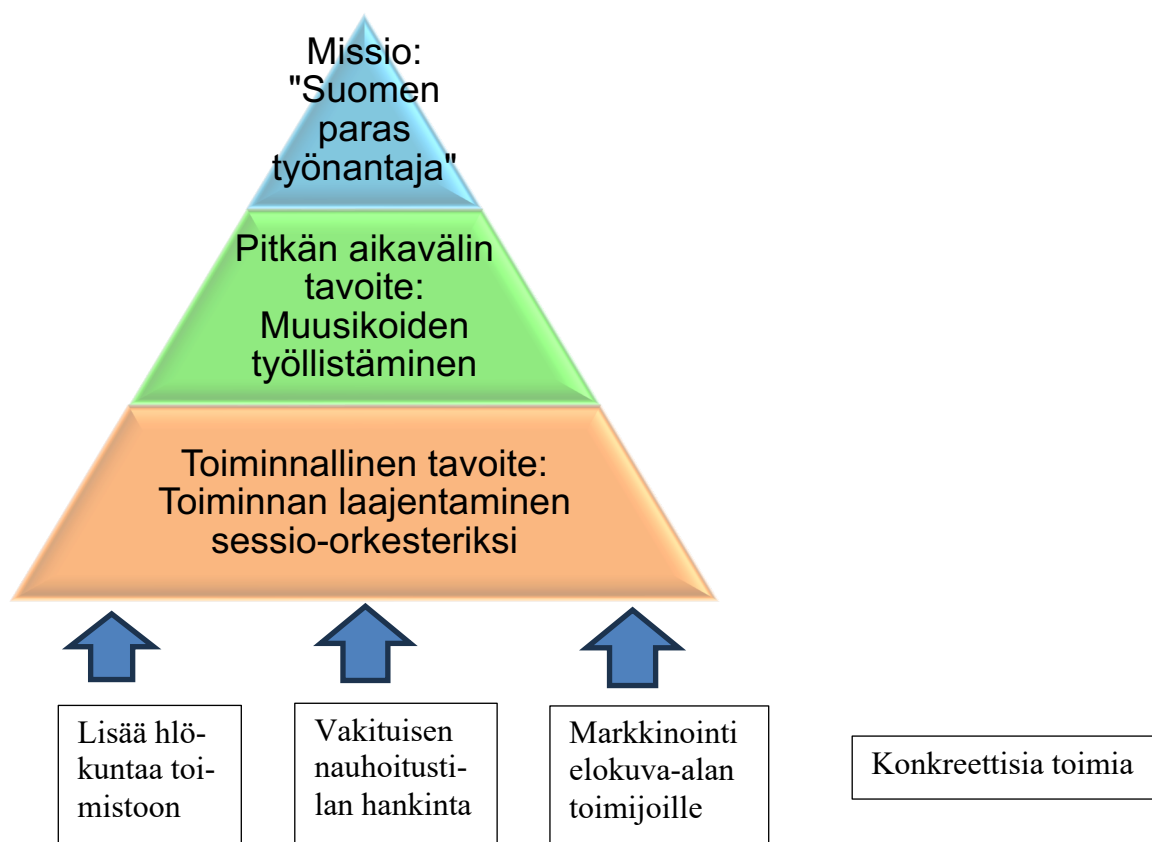
tavoin. Ensinnäkin missio, visio ja tavoitteet selkiytyvät ja muutenkin on helpompi nähdä kokonaiskuva tilanteesta. Toiseksi organisaatiossa huomataan omat erityispiirteet ja kilpailulliset edut ja sitä kautta voidaan priorisoida ja kehittää projekteja tai toimintatapoja. Kolmanneksi voidaan tunnistaa riskejä ja jos-sain määrin ennakoida odottamattomia tilanteita. Neljänneksi onnistunut strategia luo organisaatioon ja tuotantoon tehokkuutta. (Varbanova, 2013, s. 35.)

Luovalla ja kulttuurialalla on tiettyjä ominaispiirteitä, jotka vaikuttavat erityisellä tavalla kulttuuriorganisaatioiden strategioihin. Kulttuuriorganisaatiot ovat yhdistelmä taiteellista tuotantoa ja johtajuustoimintoja, ja tämä usein aiheuttaa hankaluuksia päätöksenteossa, kun toisessa vaakakupissa on taiteellinen toiminta ja toisessa sen rahoitus. Luovaan työhön liittyvä kokeellisuus sekä luovien prosessien ennakoimattomuus ja tuotteiden (tuotantojen) uniikit ominaisuudet nostavat myös riskejä ja aiheuttavat taloudellisia epävarmuuksia enemmän kuin ehkä muiden alojen organisaatioissa. Taiteellisten tuotantojen tulosten mittaaminen ja arviointi on myös osoittautunut vaikeaksi, ellei mahdottomaksi, ja tämän takia jotkut rahoittajatahot suhtautuvat nihkeästi kulttuuriorganisaatioiden tukemiseen. Julkinen tuki onkin elintärkeää tällä työvoimakeskeisellä (*labour-intensive*) alalla. Lisäksi on huomattava, että kulttuuriorganisaatiot eivät yleensä ole business-orientoituneita siinä, missä jonkin muun alan organisaatio, vaan yhtä tärkeää, ellei tärkeämpää, on julkisen hyvän ja elämysten tarjoaminen, joka on merkityksellistä sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti. (Varbanova, 2013, ss. 36–37.)

On siis huomattava, että liiketoimintakirjallisuudessa lähdetään yleisesti liikkeelle vahvasti kaupallisista tavoitteista eli voitontavoittelusta. Audiovisuaalisen alan arvo rakentuu kuitenkin kulttuurialojen tapaan suurimmaksi osaksi muun kuin taloudellisen voitontavoittelun varaan. Kulttuuriala on myös Suomessa voimakkaasti subventoitua eli julkisen rahoituksen varassa toimivaa. Tällöin lisäarvoa on haettava taloudellisen voitontavoittelun sijaan välillisistä vaikutuksista, kuten esimerkiksi maan kulttuurikentän korkeatasoisesta osaamisesta ja kiinnostavan maabrändin rakentamisesta.

Eräs tapa kuvata organisaation strategisia tavoitteita on hierarkiamalli (Varbanova, 2013, ss. 67–69), jossa tavoitteet luokitellaan niiden laajuuden ja konkreettisuuden mukaan. Hierarkian huipulla on organisaation missio, joka määrittelee organisaation tehtävän, sen roolin yhteiskunnassa tai markkinoilla. Missio auttaa suuntaamaan organisaation toimintaa ja päätöksentekoa, ja se toimii perustana organisaation strategialle ja tavoitteille. Mission alapuolella on tärkein tai tärkeimmät pitkän aikavälin tavoitteet, jotka läpäisevät koko organisaation toiminnan (*main organizational objectives*). Toiminnalliset (*functional*) tavoitteet ovat organisaation varsinaiseen päätoimintaan liittyviä alatavoitteita. Nämä alatavoitteet puolestaan voidaan toteuttaa erityisillä operatiivisilla ja taktisilla tavoitteilla (*specific, operational, tactical*), jotka ovat konkreettisia toimia toteutettavaksi tietyn aikavälin kuluessa.

Keväällä 2024 Vantaan viihdeorkesterin toimijoille pitämäni tulevaisuustyöpajan tulosten avulla voidaan muodostaa edellisen kaltainen tavoitteiden hierarkia.

Kuvio 5. VVO:n tavoitteiden hierarkia. (Mukailten Varbanova, 2013, s. 68.)

Hierarkiakolmion huipulla on VVO:n missio, joka ohjaa kaikkea toimintaa organisaatiossa ja on perustana strategioille ja päätöksenteolle. VVO pyrkii olemaan ”Suomen paras työnantaja” sekä työn laadun ja riittävyyden suhteen että palkkauksen suhteen. Muusikoiden työllistäminen läpäisee koko organisaation eli on kaiken toiminnan tärkein pitkän aikavälin tavoite. Toiminnallisena tavoitteena on elokuvamusiikin nauhoittamistoimintaan laajentaminen, mikä osaltaan lisää merkittävästi työllistämismahdollisuuksia. Siihen pyrkiessä voidaan asettaa konkreettisilla alatavoitteita eli esimerkiksi vakituisen nauhoitustilan hankkiminen ja palvelukonseptin markkinointi elokuva-alan toimijoille. Myös orkesterin toimistoon kaivataan lisää henkilökuntaa, mikä onkin yksi edellytys toiminnan laajentamiselle; orkesteri ei toimi ilman toimistohenkilökunnan panosta.

Palvelupolun hahmottelemisessa palvelumuotoilun keinoin on olennaista pohtia, mitä asiakas eli tässä tapauksessa elokuvamusiikin säveltäjä tarvitsee valitakseen juuri Vantaan viihdeorkesterin nauhoituksiin.

Ne fasilitteetit tai sen palvelun pitäisi olla täsmälleen sama, kun että jos joku tilaa Budapestissa, siellä on kaikki kamat valmiina ja näin. (Säveltäjä, haastattelu, 00:58:21).

Euroopassa toimivien sessio-orkestereiden palvelukonsepti on niin kokonaisvaltainen, että VVO:n olisi vaikea kilpailla ilman samanlaista konseptia. Tilaajan tämänhetkinen tilanne vakituisen studiotilan ja äänityshenkilökunnan puuttuessa sekä toimistohenkilökunnan määrän riittämättömyys yhdistettynä taloudellisiin realiteetteihin muusikoiden palkkojen ja tilavuokrien suhteen aiheuttavat sen, että kyseisen tyyppistä konseptia on hyvin haasteellista, ellei jopa mahdotonta rakentaa. Orkesterin on lähdettävä pohtimaan muita keinoja päästäkseen osalliseksi elokuvamusiikkien nauhoitusprojekteihin.

Pitäisikö ensin tehdä halvemmalla, jotta saisi jalansijaa markkinoilla? Voiko jostain tinkiä äänitystilanteessa, jolloin kustannuksia voitaisiin laskea? Valitettavasti vastaus on ei: studion on oltava riittävän iso ja laadukas sinfoniaorkesterille, ja äänitysolosuhteiden mikrofoneineen ja etäyhteyksineen täytyy olla ensiluokkaiset. Nauhoitukset edellyttävät ammattitaitoista äänityshenkilökuntaa.

Muusikoiden kannalta ajatellen kustannusten lasku tarkoittaisi palkoista tinkimistä, mikä on eettisesti kestävä ratkaisu. On tärkeää, että muusikoiden palkkauksessa noudatetaan muusikoiden liiton taksoja. Elokuvamusiikin nauhoituksissa palkkauksesta sovitaan projekti kerrallaan, ja palkkasummassa pyritään ottamaan huomioon korotettuina palkkioina se, että elokuvamusiikista ei makseta jälkikäteen esityskorvauksia. En mitenkään näe mahdollisena tilannetta, että VVO:n muusikot, itseni mukaan lukien, suostuisivat tekemään töitä pilkkahintaan.

Joissain tapauksissa on varmasti käynyt niin, että jokin toimija tai organisaatio, kuten esimerkiksi sessio-orkesteri, on saanut asiakkaakseen jonkin menestyneen ja kuuluisan artistin ja tätä kautta houkutellut muitakin seuraamaan perässä. Tässä tilanteessa kansainväliset kontaktit ja verkostoituminen ovat olennaisia. Vantaan viihdeorkesterin taiteellisena johtajana on toiminut vuodesta 2021 muusikko ja säveltäjä Lauri Porra, jonka kansainvälisistä kontakteista yhdessä kansainvälisesti maineikkaan ja kokeneen ylikapellimestari Nick Daviesin kanssa orkesteri voisi hyötyä jatkossakin.

Tuotantokannustin on valtion jakamaa rahoitusta, jolla katetaan AV-alan tuotantojen kustannuksia. Ainakin Briteissä ja Islannissa toimiva tuotantokannustinsysteemi hyödyttää AV-alan toimijoita alentamalla myös musiikkiäänitysten kustannuksia. Tätä kautta paikalliset sessio-orkesterit houkuttelevat asiakkaita kansainvälisesti. Suomessa toimiva Business Finland (BF) on julkinen toimielin, joka tarjoaa rahoitusta erilaisille innovaatioille sekä kansainvälistymispalveluita. Se tarjoaa enimmillään 25 prosentin AV-tuotantokannustinta suomalaisille ja ulkomaisille audiovisuaalisen alan toimijoille, jotka toteuttavat tuotantojaan Suomessa. Puhelinkeskustelussa BF:n edustajan kanssa kävi ilmi, että tuotantotukea on jaettu pohjoismaisille elokuva-alan tuotantoyhtiöille, mutta varsinaista musiikkiäänityksiin korvamerkittyä tukea ei ole haettu eikä maksettu. Asiaan suhtauduttiin BF:n taholta periaatteessa positiivisesti, mutta todettiin, että budjetit ovat usein ainakin kotimaisissa tuotannoissa niin pienet, että tuen saamisen ehdot eivät täyty. Business Finlandin tuotantotukea saadakseen on pitkän elokuvan kokonaisbudjetin oltava 2,5 miljoonaa euroa ja siitä vähintään 350 000 €

olisi käytettävä Suomessa. Tämän suuruiset budjetit voisivat toteutua esimerkiksi jonkin pohjoismaisen yhteistyöprojektin yhteydessä. Keskustelussa nousi tämän myötä esiin myös ajatus yhteistyöstä jonkin elokuva-alan tuotantoyhtiön kanssa. Liittoutuminen tuotantoyhtiön kanssa voisi synnyttää jonkinlaisen kokonaispalvelumallin, jossa kaikki elokuvan tuotantoon liittyvä toiminta, musiikkiäänitykset mukaan lukien, saisi saman katon alta. Tätä kautta voisi AV-tuotantotuen saada ulottumaan myös musiikin äänityksiin ja sitä kautta VVO:n osalliseksi tuotantojen musiikkien nauhoituksiin.

Vantaan viihdeorkesterilla on tiiviit yhteistyösuhteet Vantaan kaupunkiin. Olisiko Vantaan kaupungilla, valtiolla tai jollakin yksityisellä, kulttuuriin kiinnittyneellä toimijalla kiinnostusta osallistua orkesterin hankkeeseen, johon liittyisi riittävän kokoisen ja -tasoisin studion rakentaminen? Minkälaisen brändin VVO:sta voisi muodostaa ja miten valjastaa se markkinointiin kaupungin ja koko maan kulttuurin ja miksei muunkin toiminnan hyödyttämiseksi, jos tiedossa olisi kansainvälisesti merkittävää toimintaa soundtrackien äänittämisen muodossa? Tilanne vaatisi kulttuurimyönteistä ja pitkälle katsovaa politiikkaa. Hallituksen nykyinen kulttuuripolitiikka ja kulttuuriin kohdistuvat leikkaukset eivät valitettavasti tue ainakaan tällä hetkellä kyseisen kaltaista toimintaa.

Voisiko ajatella toiminnan markkinointia vaikkapa ensin vain kotimaassa? Jospa saisikin houkutelua suomalaisten AV-tuotantoyhtiöiden toimijat käyttämään musiikkibudjetin suomalaiseen orkesteriin ja suomalaisiin muusikoihin työllistäen ja kansantaloutta nostaen. Tämä idealistinen lähtökohta on ajatuksena kaunis, mutta vielä ollaan aika kaukana tilanteesta, jossa tämänkaltaisen ”yhteinen hyvä” päihittäisi taloudelliset realiteetit. Lisäksi on todettava, että suomalaiset AV-tuotannot eivät yksinään varmastikaan olisi riittävä tapa työllistää muusikoita siinä määrin kuin tämän työn tilaaja toivoisi. Hedelmällisen toiminnan edellytys on siis kansainvälinen toiminta. Vain siten olisi mahdollista saada riittävästi asiakaspohjaa, jotta toimintaedellytykset täyttyisivät ja sitä kautta työllistämistavoitteet täyttyisivät.

Kansainvälisyys ja monipaikkaisuus ovat olennaisia aspekteja elokuvien ja musiikin tuotannossa nykyään, ja niinpä VVO:n kaltaisenkin toimijan on tärkeää suuntautua niihin liittyvissä hankkeissaan kansainvälisesti. Edellä mainitut suomalaisuuteen liittyvät hyveet ja VVO:n korkea osaamisen taso ovat kilpailuvaltteja myös elokuvamusiikin äänittämisen alalla. B to B-markkinointi kansainvälisille AV-alan toimijoille on edellytys sille, että voitaisiin laajentaa toimintaa ja sitä kautta luoda riittävä määrä työtilaisuuksia, jotta muusikoiden työllistämistavoitteet saataisiin toteutettua.

8 Pohdinta

Tutkimukseni tulokset muodostuivat suurelta osin odotetun kaltaisiksi. Olin tietoinen siitä, että taloudelliset realiteetit ovat luultavasti esteenä monille kehitysehdotuksille. Silti tutkimus oli mielenkiintoinen matka elokuvien musiikkituotannon maailmaan. Toiveenani oli tuottaa tilaajalle konkreettinen kehitysehdotus palvelupolun muodossa, mutta sellaisen tekeminen muodostui mahdottomaksi, koska kyseiseen sessio-orkesterin palvelukonseptiin olennaisena osana kuuluva vakituinen studiotila puuttuu.

On todettava, että taloudelliset seikat rajoittavat suuresti valinnan vapautta, kun tuotantoyhtiö tai säveltäjä pohtii, minkä orkesterin valitsevat nauhoituksiin. Olisi kuitenkin lannistavaa jättää automaattisesti pois laskuista suomalainen orkesteri, varsinkin kun esimerkiksi Vantaan viihdeorkesteri täyttää mitä ilmeisimmin taiteelliset ja muut laadulliset kriteerit. Pohdittaessa suomalaisen orkesterin mahdollisuuksia suuntautua kansainvälisille markkinoille nimenomaan elokuvamusiikkia sessio-orkesterina nauhoittavana luovan alan organisaationa, nousee vahvuutena esiin ensimmäisenä suomalaisen klassisen musiikin tekemisen ja tuottamisen hyvä maine, joka on tunnustettu laajalti ympäri maailmaa. Esimerkiksi suomalaisia kapellimestareita ja muusikoita esiintyy kansainvälisesti merkittävässä orkestereissa sekä solisteina maailmalla.

Hyvään maineeseen liittyvät myös sellaiset yleiset suomalaisuuteen liittyvät vahvuudet kuin tasa-arvo, tasavertaisuus, eettisyys, rehellisyys ja toiminnan läpinäkyvyys yhteiskunnassa. Myös kielitaito sekä teknologinen osaaminen ja infrastruktuuri ovat Suomessa korkealla tasolla ja toimivia. Aiemmin heikkoudeksi laskettu syrjäinen maantieteellinen sijaintikaan ei enää ole relevantti, koska digitalisaation myötä helposti toteutettavat etäyhteydet toimivat moitteettomasti.

Heikkoudeksi voidaan laskea korkea hinta- ja palkkataso verrattuna esimerkiksi itä-Euroopassa toimiviin orkestereihin. On oletettavaa, että itäeurooppalaisten sessio-orkestereiden suosio elokuvatuotantoyhtiöiden ja -säveltäjien keskuudessa seurailee globaalin hankinnan trendiä, jossa käytetään halvemman tuotannon maita. Toisaalta esimerkiksi Brittein saarilla toimivat sessio-orkesterit ovat hintatasoltaan varsin lähellä Suomen tasoa, ellei jopa korkeampiakin. Kiinnostavaa onkin, miten nämä kyseiset orkesterit toimivat ja saavat asiakkaita korkean hintatason alueella toimivina organisaatioina. Briteissä pitkä elokuvamusiikin nauhoittamisen perinne ja korkea laatu takaavat varmasti asiakkuuksien jatkumisen varsinkin, kun myönnettävä tuotantotuki auttaa tuotantoyhtiötä ja säveltäjiä taloudellisesti.

Kaiken kaikkiaan kilpailutilanne ei ole helppo uudelle toimijalle, sillä varsinkin itä-Euroopan orkesterit ovat vuosien saatossa juurruttaneet asemansa pätevinä ja edullisina elokuvamusiikkia nauhoittavina sessio-orkestereina tuotantoyhtiöiden ja säveltäjien keskuudessa. On oletettavaa ja ymmärrettävää, että tuotantoyhtiöt ja säveltäjät onnistuneen nauhoitussession jälkeen käyttävät samaa palvelua uudestaan.

Elokuvan musiikkibudjetin kasvattaminen pelkästään sen takia, että saataisiin nauhoitukset Suomeen ei vaikuta tästä näkökulmasta todennäköiseltä vaihtoehdolta. Toki suomalaisilla säveltäjillä olisi kiinnostusta ja halua äänittää kotimaisin voimin, mutta taloudelliset realiteetit tulevat auttamatta vastaan: säveltäjällä on kädet sidottu tiettyyn rahasummaan ja jos haluaa sinfoniaorkesterin, se maksaa. Säveltäjä kertoo elokuvabudjettien todellisuudesta:

Eli sulla ne edellytykset että sä tekisit Suomessa olisi nimenomaan tää että se olisi semmoinen palvelunomainen helppo jossa sä tuot vaan musiikit jotka tehdään ja että sun ei tarvitse säätää itse mitään ylimääräistä. Plus sitten tietenkin että hinta olisi kilpailukykyinen, tulisiko sulle jotain muuta mieleen, joka aiheuttaisi sen että sä voisit Suomessa tehdä?

No ei ole. Kyllä mä siis teen ihan mielellään ja siis kyllähän noi kaikki mitä sanot niin saa rahalla mut kun meidänkin ongelmat on se että eihän meidän elokuvat ole ison budjetin. Jos sen koko musiikin budjetti leffassa on muutamakyt tonnii, mistä pitäisi kattaa mun palkan niin se on käytetty tosi nopeasti. (Säveltäjä, haastattelu, 00.48.35)

Mä en oikein näe, että sitä hintaeroa pystyttäisiin yksityisellä rahalla, että tuotantoyhtiö yhtäkkiä sanois että OK me annetaan tähän musaan 30 t enemmän rahaa vaan siksi että me saataisiin (nauhoitukset Suomeen) ... ne antaa just se summan mitä ne on aina antanut edellisiinkin leffoihin. (Säveltäjä, haastattelu 01:04:58)

Poikkeuksena edellä olevaan mainittakoon Sinfonia Lahden tilanne *Myrskyluodon Maijan* ja *Tuntemattoman sotilaan* soundtrackien nauhoituksissa, joissa tuotannon toiveena oli nimenomaan saada suomalainen orkesteri soittamaan. Keskustelussani orkesterin intendentin Maija Kylkilahden kanssa kävi ilmi, että nauhoitukselle varattiin tuotantoprosessissa riittävän ajoissa nauhoituspäivät mukaan. Tämä tarkoitti myös sitä, että muun tuotannon aikataulussa ei ollut joustoa, koska elokuvan kuvamateriaalin pitää olla valmis ennen sävellystyötä ja sen jälkeen tapahtuvaa nauhoitusta. Tämä vaati joustoa muusikoilta, koska tiukan aikataulun takia äänitettävää materiaalia saapui vielä nauhoitustenkin aikana.

Suomalaisen orkesterin kilpailuvalttina voidaan nähdä soiton ja koko äänitystapahtuman korkea laatu. Haastattelemani säveltäjä on sitä mieltä, että orkestereissa on eroja:

Bratislavan ongelma on vähän se, että se on niin paljon pienempi kaupunki, että jos sä saat siellä sen niiden ykkösketjun niin se voi

olla hyvä. Mut jos niillä tyypeillä on vaikka toinen keikka ja sitten sä saatkin sen seuraavan levelin soittajat niin sitten se ei oikein olekaan enää niin hyvä.

Sä oot huomannut ihan eroja tässä?

Mä oon ollut tyytymätön ettei oikein yhtään puhdasta ottoa saada otettua. Sitten menee hirveästi aikaa yrittää jotenkin fiksaa sitä. No niillä Budapestin soittajilla on, niin ne on parempia ja niillä on kokemusta siitä, että vaikkapa intonaatio ja sointujen puhtaus löytyy siitä korvalla ja ne kuuntelee toisiaan. Bratislavassa ne ei oikein kuuntele, ne siinä katsoo sitä lappua ja sitten se voi olla vähän niin ja näin se laatu. (Säveltäjä, haastattelu, 00:25:36)

Suomalaisen taiteellisen ja teknisen osaamisen ja muiden edellä mainittujen hyveiden avulla voisi rakentua brändi, joka kertoisi laadullisesta korkeatasoisuudesta ja nimenomaan laadun tasaisuudesta: tilaaja voi joka kerta olla sataprosenttisen tyytyväinen soiton ja äänityksen laatuun. Myös se mielikuva, joka suomalaisuudesta ja suomalaisesta tekemisen tavasta, on positiivinen ja siten hyödyllinen pyrittäessä kansainvälisille markkinoille. Tilaajan tapauksessa voidaan todeta, että laadulliset kriteerit musiikillisesti ja tuotannollisesti varmasti toteutuvat, ja suomalaiseen orkesterimaailmaan liittyvät tunnollisuuden ja järjestelmällisyyden ominaisuudet takaavat, että luvatut sopimukset ja aikataulut pitävät.

Elokuvamusiikin lisäksi eurooppalaiset sessio-orkesterit nauhoittavat musiikkia TV-sarjoihin, mainoksiin ja peleihin. Erilaiset *jinglet* ja *samplet* eli lyhyet musiikkipätkät, joita voidaan käyttää mitä moninaisimpiin AV-tuotannon kohteisiin kuuluvat myös orkestereiden repertuaariin. Mikäli tilaaja ryhtyisi tavalla tai toisella aktiiviseksi sessio-orkesteriksi, nämä tulisi varmasti ottaa myös ohjelmistoon, vaikka niiden mielekkyys esimerkiksi muusikolle ei varmasti ole se kaikkein suurin. Työllistymisen kannalta toki sillä ei pitkän päälle ole merkitystä, mitä soiteetaan, kunhan työllistyy ja palkka maksetaan.

Käytännössä suurtakaan osaa elokuvatuotantoyhtiöistä ei suuremmin kiinnosta, missä musiikit nauhoitetaan, kunhan budjetissa pysytään. Poikkeuksena saattaa olla esimerkiksi London Symphony Orchestran kaltainen mainetta niittänyt ja kuuluisa orkesteri, mutta käytännössä kyseinen orkesteri on vain suurimpien

budjettien elokuvien ulottuvilla. Tästäkin näkökulmasta on haasteellista lähteä uutena toimijana markkinoille täsmälleen samalla tuotteella kuin kilpailijat. Väisänen toteaa bisneksen kansainvälistymistä käsittelevässä kirjassaan, ettei markkinoille kannata lähteä täsmälleen samanlaisella tuotteella kuin kilpailijat, vaan on tehtävä jotain toisin (2018, s. 77). En ole varma, voiko tätä filosofiaa suoranaisesti soveltaa elokuvamusiikin nauhoittamiseen; tuote eli nauhoitettu musiikki on tuotteena kaikilla toimijoilla sama ja lisäksi tutkimuksessani kävi ilmi, että samanlaista, vakiintunutta ja hyväksi todettua palvelua suorastaan halutaan asiakkaan taholta. Ehkä elokuvamusiikin nauhoittaminen on toimialana sen verran marginaalinen, ettei kilpailijoista erottuminen ole kovin relevanttia. Kyse on ehkä enemmänkin mielikuvien myymisestä, maineesta ja sopivista kontakteista, ehkä myös paljolti hyvästä onnesta ja sattumasta.

Nykyään ei voi ohittaa pohdintaa tekoälyn ja muiden digitaalisten työkalujen vaikutuksesta musiikin tekemiseen ja muusikoiden työllistymiseen. Esimerkiksi etäyhteyksillä tehtävät äänitykset ovat eittämättä suuri edistysaskel, joka edesauttaa saavutettavuutta ja jolla vältetään ylenmääräinen matkustaminen. Mutta mikä on elokuvamusiikkia äänittävien orkestereiden tulevaisuus, jos musiikin tekeminen ja säveltäminen on jokaisen ulottuvilla kotikoneelta? Pystyykö tekoäly säveltämään musiikin elokuvaan? Musiikin säveltäminen ja siihen liittyvät työvaiheet sekä isossa sinfoniaorkesterissa soittaminen ja sen äänittäminen ovat suurta ammattitaitoa vaativaa työtä. Muusikoilla ja säveltäjillä pisimmillään vuosikymmenien koulutus ja työkokemus ovat tae korkeasta ja monipuolisesta osaamisesta orkesterityön saralla. Nämä kaikki seikat vaikuttavat siihen, että laadullisesti työn jälki on ensiluokkaista. On vaikea uskoa, että elokuvien tuotantoyhtiöt tulisivat missään vaiheessa kelpuuttamaan harrastelijan kotikoneellaan tekemää tai tekoälyn aikaansaamia tuotoksia elokuvien soundtrackeiksi. Uskon jopa, että kaiken digitaalisen ja teknologisen kehityksen keskellä aletaan kaipaamaan paluuta johonkin menneeseen avainsanojen ollessa tässä kohtaa aitous, konkreettisuus, analogisuus ja nostalgia. Myös alalla toimivana muusikona on pakko uskoa työn jatkuvuuteen ja siihen, että oikeita soittajia tarvitaan edelleen tulevaisuudessakin.

Lähteet

British Film Commission. <https://britishfilmcommission.org.uk/plan-your-production/accessing-uk-tax-reliefs/>

Buhler, J., Neumeier, D., Deemer, R. 2010. *Hearing the Movies. Music and Sound in Film History*. Oxford Univesity Press.

Business Finland. Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/rahoitus/audiovisuaalisen-alan-tuotantokannustin>

Cavusgil, S.T., Knight, G., Riesenberger, J.R. 2013. *A Framework for International Business*. Pearson Education Inc.

Davis, R. 2010. *Complete Guide to Film Scoring*. Berklee Press.

d'Ovidio, M., Greco, L., Borén, T., Henriksson, T., Kloosterman, R.C., Pratt, A. 2019. *Format case study selection*. CICERONE report D1.3. <https://cicerone-project.eu/wp-content/uploads/2019/09/D1.3-Format-case-study-selection-NEW.pdf>

Drury, J. 2024. *How the LSO became THE film music orchestra*. <https://www.iso.co.uk/how-the-iso-became-the-film-music-orchestra/>

Euroopan komissio (n.d -a). *EU:n kulttuuripolitiikan strateginen kehys*. Saata-vissa <https://culture.ec.europa.eu/fi/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>

Euroopan komissio (n.d -b). *Kulttuurialat ja luovat alat. Audiovisuaaliala*. Saata-vissa <https://culture.ec.europa.eu/fi/cultural-and-creative-sectors/audiovisual>

European Commission. 2017. *Mapping the Creative Value Chains: A Study on the Economy of Culture in the Digital Age*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2766/868748>

Heino, K. 10.9.2023. Panu Aaltio – leffan tarinan motiiveja esille musiikilla. *Riffi*. <https://riffi.fi/artikkelit/haastattelut/panu-aaltio-leffan-tarinan-motiiveja-esille-musiikilla>

Heino, K. 17.7.2022. Pessi Levanto – draamallista elokuvamusiikkia unenomaisilla ja savuisilla soundeilla. *Riffi*. <https://riffi.fi/artikkelit/haastattelut/pessi-levanto-draamallista-elokuvamusiikkia-unenomaisilla-ja-savuisilla>

Henriksson, T., Janowska, A.A. 2023. *Production networks in the cultural and creative sector: case studies from the European music industry*. CICERONE report D2.7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6885744>

Keinonen, H., Vermilä, E. *Musiikin käyttö AV-tuotannoissa*. 2022. Suomen musiikkikustantajat ry. <https://www.musiikkikustantajat.fi/wp-content/uploads/2022/03/musiikin-kaytto-av-tuotannoissa-raportti.pdf>

Kinnunen, K. 12.9.2023. Suomi-yhteyksistään tunnettu islantilaismuusikko sai Oscar-palkinnon ja on nyt Hollywoodin kärkijoukon säveltäjä. *Helsingin sanomat*. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009848578.html>

Kloosterman, R., Pratt, A., d'Ovidio, M., Greco, L., Borén, T. 2019. *Creative and Cultural Industries and Global Production Network approaches so far. A brief review of the literature and its relevance for creative and cultural industries*. CICERONE- project. <https://ec.europa.eu/research/participants/documents/downloadPublic?documentIds=080166e5c3ae1ce1&appId=PPGMS>

Koivisto, M., Säynäjäkangas, J., Forsberg, S. 2019. *Palvelumuotoilun bisneskirja*. Alma Talent.

Liksalista. Muusikko-lehti 3/2024.

Musicians' Union. 2024. *PACT Agreement and Consent Forms*. <https://musiciansunion.org.uk/working-performing/recording-and-broadcasting/recording-agreements-rates-of-pay-and-consent-forms/pact-agreement-and-consent-forms>

Ojasalo, K., Moilanen, T., Ritalahti, J. 2020. *Kehittämistyön menetelmät*. Sanoma Pro.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Esittävän taiteen valtiosuudet*. <https://okm.fi/esittava-taide>

Porter, M. 1985. *Kilpailuetu*. Weilin+Göös.

Suojanen, A. 23.9.2023. Vantaan Viihdeorkesterissa viulistikin saa revitellä ja ”heiluttaa tukkaa” – VVO:ssa voi soittaa jopa 300 muusikkoa vuodessa. *Vantaan sanomat*. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/6228977>

Suojanen, A. 25.9.2022. Vantaan viihdeorkesterista tuli Musiikkitalon vakiesiintyjä, joka vetää jättisalin täyteen – Martinus jäi liian pieneksi. *Vantaan sanomat*. <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/5364025>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kulttuuri. Viiteajankohta: 31.12.2023. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 16.10.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/clma-leenrbqf30bw68qmf8vcg>

Tomova, B., Andreeva, D., Andreeva, T., Kolokytha, O., Gneimer, R., Ogdyanova, N., Antonova, V., Kirilova, E. 2023. *Production networks in the cultural and creative sector: case studies from the audiovisual and radio industry*. CICERONE report D2.4. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8016833>

Vantaan viihdeorkesteri (n.d.). Vantaan viihdeorkesterin kotisivu.
<https://www.viihdeorkesteri.fi/>

Varbanova, L. 2013. *Strategic Management in the Arts*. Routledge.

Väisänen, K. 2018. *Väärää vientiä. Mene itään tai länteen, mutta tee kotiläksysi*. Alma Talent.

Aineisto

Orkestereiden ja studioiden nettisivut:

1. <https://www.bratislavarecording.com/>
2. <https://www.budapestscoring.com/>
3. <https://www.cinemagicscoring.com/orchestra-recording-sessions>
4. <https://clockworksessions.com/>
5. <https://www.czechstudioorchestra.com/>
6. <http://eastconnection.org/>
7. <https://fames-project.com/>
8. <https://www.iso.co.uk/>
9. <https://orquestra.is/>
10. <https://www.praguesoundtracks.com/>
11. <https://www.record.iceland.is/>
12. <https://www.viihdeorkesteri.fi/>

Säveltäjä, haastattelu, puolistrukturoitu, 9.2.2024

Säveltäjä 2, sähköpostihaastattelu, 6.9.2024.

FAME'S Skopje, sähköpostihaastattelu, 22.4.2024.

London Symphony Orchestra, sähköpostihaastattelu, 23.9.2024

Clockwork Sessions, sähköpostihaastattelu, 23.9.2024

Vantaan viihdeorkesterin toimijat (neljä osallistujaa), tulevaisuustyöpaja
5.4.2024.

LIITE 1

Haastateltavan informointilomake

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Vantaan Viihdeorkesterin toiminnan laajentaminen elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan, millä edellytyksillä Vantaan Viihdeorkesteri voisi nauhoittaa elokuvien soundtrackejä. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska teillä on asiaan sopivaa asiantuntijuutta ja kokemusta. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Pehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä edellytyksillä Vantaan viihdeorkesteri voisi ryhtyä elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi. Motivaationa on suomalaisten ja Suomessa toimivien muusikoiden työllistäminen.

Tutkimuksen toteuttajat

Toimeksiantajana on Vantaan viihdeorkesteri ja tutkimuksen tekijänä Maarit Holkko. Tutkimus kuuluu Metropolian kulttuurituottajan YAMK opintoihin.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimukseen haastatellaan toimijaa/toimijoita elokuvamusiikin piiristä, esimerkiksi säveltäjiä ja muusikoita. Tutkimuksen kokonaiskesto on noin 1,5 vuotta, haastatteluihin käytetään muutama tunti/haastateltava.

Tutkimus toteutetaan siten, että tutkija sopii haastatteluajan/-ajat haastateltavan kanssa sopivaan ajankohtaan ja -paikkaan, haastattelu nauhoitetaan puhelimella.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt

Tutkimuksesta on hyötyä haastateltavalle siten, että hän saa selvityksen, millä edellytyksillä esimerkiksi hänen olisi mahdollista osallistua Vantaan viihdeorkesterin kanssa tuotettavaan elokuvamusiikin nauhoitusprosessiin.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Kyseessä on Metropolian kulttuurituotannon YAMK opinnäytetyö, joka valmistuessaan julkaistaan avoimesti Theseus-tietokannassa.

Tutkimuksen päätyminen

Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tutkimuksen, mikäli siihen syytä on. Tutkittavaa informoidaan tutkimuksen tuloksista, mahdollisista sivulöydöksistä tai muista tutkittavan kannalta merkittävistä tiedoista.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyötekijä
Nimi: Maarit Holkko
Sähköposti: maarit.holkko@metropolia.fi

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja
Titteli: yliopettaja
Nimi: Katri Halonen
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / Kulttuurituotanto
Sähköposti: katri.halonen@metropolia.fi

Henkilötietojen käsittely aineistoa analysoitaessa ja tutkimuksen tuloksia raportoitaessa

Teistä kerättyä tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Aineisto pseudonymisoidaan tutkimuksessa ja haastattelujen henkilöllisyys jää ainoastaan tutkijan tietoon. Haastattelumateriaali tuhoaan tutkimuksen valmistuttua.

LIITE 2

Tutkittavan suostumuslomake

Tutkimuksen nimi: Vantaan Viihdeorkesterin toiminnan laajentaminen elokuvamusiikkia nauhoittavaksi sessio-orkesteriksi

Tutkimus toteutetaan Metropolia ammattikorkeakoulun YAMK-tutkinnon opinnäytetyönä, jossa opiskelija Maarit Holkko maarit.holkko@metropolia.fi toimii vastuullisena tutkijana. Tutkimustyötä ohjaa yliopettaja Katri Halonen katri.halonen@metropolia.fi.

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on selvittää, millä edellytyksillä Vantaan viihdeorkesteri voisi nauhoittaa elokuvien soundtrackejä.

Olen saanut riittävät tiedot tutkimuksesta ja henkilötietojeni käsittelystä. Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta sekä tietosuojaselosteen. Olen ymmärtänyt saamani tiedot ja haluan osallistua tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja voin peruuttaa tämän osallistumissuostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Ymmärrän, että minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni henkilötietojen käsittelyyn tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Ymmärrän, että julkaistavassa opinnäytetyössä voi esiintyä suoria lainauksia haastatteluvastauksistani.

Vahvistan allekirjoituksellani

- osallistumiseni tähän tutkimukseen
- suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn.

Allekirjoitus: _____

Tutkija säilyttää tämän suostumuksen opinnäytetyön ajan. Suostumus tuhoetaan viimeistään, kun opinnäytetyön arvioinnista on kulunut 6 kuukautta.
Poista tämä, kun käytät kirjallista suostumuslomaketta.

Sanallinen suostumus

Minä [N N] haluan osallistua [M M]:n tekemään tutkimukseen [tutkimuksen nimi] ja annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn tutkimuksen tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

LIITE 3

Sähköpostihaastattelupyyntö

Lähetetty seuraaville sessio-orkestereille: FAME'S Skopje, Bratislava Symphony Orchestra, Prague Soundtracks, Budapest Art Orchestra, Scottish Session Orchestra, London Symphony Orchestra, Reykjavík Orchestra

Dear Booking Coordinator,

My name is Maarit Holkko and I am a student in cultural management in Helsinki Metropolia University of Applied Sciences. I am currently interested in session orchestras in Europe, especially regarding those who record film music. Could you please provide information regarding your session rates? I am particularly interested in understanding the cost structure for booking your orchestra. Additionally, if there are any additional charges or considerations I should be aware of, please do let me know. There would be 30min of music.

The orchestra lineup would be as follows:

- 2 flutes
- 2 oboes
- 2 clarinets
- 2 bassoons
- 2 horns
- 1 trumpet
- 1 trombone
- 6 first violins
- 5 seconds
- 4 violas
- 3 celli
- 2 double basses
- 1 harp
- 1 percussion

Furthermore, if you could provide details on any specific requirements or procedures for booking sessions, it would be greatly appreciated.

Thank you very much for your attention to this matter. I look forward to hearing back from you soon!

Warm regards,
Maarit Holkko

LIITE 4

Haastattelukysymykset, säveltäjä

Kuka olet ja mitä teet työksesi?

Minkälaisia projekteja sinulla on ollut?

Minkälaisille kokoonpanoille olet säveltänyt elokuvamusiikkia?

Minkälainen prosessi on elokuvamusiikin säveltäminen ja nauhoittaminen?

Missä olet nauhoittanut? Miksi valitsit juuri sen?

Oletko nauhoittanut etänä? Mitä ajattelet siitä?

Miten vertailisit eri kohteita?

Oletko nauhoittanut Suomessa?

Miten vertailisit erilaisia sinfoniaorkestereita Suomessa ja ulkomailla?

Minkälaisia ovat budjetit olleet?

Elokuvamusiikin nauhoittamisen erityispiirteitä verrattuna esim. levyn nauhoittamiseen?

Millä edellytyksillä nauhoittaisit Suomessa?

Minkälaisia ominaisuuksia arvostat nauhoitusolosuhteissa? Entä orkesterissa?

LIITE 5

Haastattelukysymykset, säveltäjä 2

1. Laitoitkin jo messenger-viesteissä nauhoitushintoja. Voisitko vielä tarkentaa, että millaisista summista on kyse esimerkiksi niissä paikoissa, joissa olet käynyt? Bratislava? Onko muita itäeurooppalaisia? Oletko ollut tyytyväinen tuotantoon ja lopputulokseen?
2. Oletko käynyt muualla nauhoittamassa elokuvamusiikkia? Islannissa tai Brittein saarilla? Jos olet, millaisia kokemuksia? Onko sinulla tietoa heidän hinnoistaan?
3. Minkälainen prosessi on järjestää äänitykset Suomessa vakituisesti toimivan orkesterin kanssa? Lähinnä mietin aikataulua ja heidän työjärjestystään?

LIITE 6

Työpajasuunnitelma

Tulevaisuustyöpaja Vantaan viihdeorkesterin toimijoille. Fasilitoijana opinnäytetyön tekijä.

1. Saapuminen ja virittäytyminen. Mikä ilahdutti tänään?
2. Tavoitteen konkretisointi. Miten VVO:sta Suomen paras työnantaja?
3. Ideointi ja keskustelu. Tulevaisuuden muistelu- metodi: millainen on VVO parhaana työnantajana vuonna 2034? miten siihen päästiin? mistä oltiin tänään huolissaan?
4. Kiteytys ja sopiminen. Miten tästä eteenpäin?
5. Palautteen antaminen

LIITE 7

Sähköpostihaastattelu/jatkokysymykset: Clockwork Sessions (SSO)

I am currently interested in custom session rates, as the amount of music is approximately 30 min. Would approximately 2 x 3 hours of recording time be appropriate in this case?

And also, in which case is the 25% tax relief applied?

I am also interested in international business, are many of your clients composers from abroad or international production companies?

As I am a freelance musician myself, I'm curious of the employment situation there in Scotland. Do you have an in-house orchestra in the studios or do you use session musicians?

What do you see as your main competitors in the field of recording film music? Which studios or orchestras in GB or abroad?